

THEORETICAL FOUNDATIONS IN ECONOMICS AND MANAGEMENT

Collective monograph

ISBN 979-8-88722-618-7

DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.3

BOSTON(USA)-2022

ISBN – 979-8-88722-618-7

DOI – 10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.3

*Theoretical Foundations in
Economics and Management*

Collective monograph

Boston 2022

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

ISBN – 979-8-88722-618-7

DOI – 10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.3

Authors – Лайчук С., Поліщук І., Єлісеєв В., Мостіпака І., Лисенко А., Ярмолюк О., Mostova A., Trushkina N., Дяченко К., Аберніхіна І., Dziatkovskii A., Sukhomlin S., Кокодей Т.А., Адоніна Л.В., Любченко Н.В., Telnov A., Reshmidilova S., Вінюкова О., Воленчук Н., Вінюков О., Бондарева О., Удовиченко С., Дюгованець О., Pankiv N., Roik O., Медведовська Т.П.

REVIEWER

Kvasnytska Raisa – Doctor of Economics, Professor of Finance, Banking and Insurance, Khmelnytskyi National University

Dovgal Olena – Dr.Sc. of Economics, Professor (Full), Professor of the Department of International Economic Relations of V.N.Karazin Kharkiv National University.

Breus Svitlana – Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Management and Smart Innovation, Kyiv National University of Technologies and Design.

Slavkova Olena – Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Public Administration and Administration of Sumy National Agrarian University

Yavorska Oksana – Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business, Faculty of cultural and creative industries Kyiv National University of Technologies and Design.

Marina Klimchuk - Doctor of Economics, Department of Organization and Management of Construction Industry, Kyiv National University of Building and Architecture.

Published by Primedia eLaunch

<https://primediaelaunch.com/>

Text Copyright © 2022 by the International Science Group(isg-konf.com) and authors.

Illustrations © 2022 by the International Science Group and authors.

Cover design: International Science Group(isg-konf.com). ©

Cover art: International Science Group(isg-konf.com). ©

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required.

The collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe and Ukraine. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science.

The recommended citation for this publication is:

Theoretical Foundations in Economics and Management: collective monograph / Mostova A., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2022. 363 p. Available at : DOI – 10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.3

TABLE OF CONTENTS

1. ACCOUNTING REGION AND AUDIT		
1.1	Лайчук С. ¹ , Поліщук І. ¹ , Єлісеєв В. ¹ , Мостіпака І. ¹ СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДЛЯ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ¹ Державний університет «Житомирська політехніка»	7
1.2	Лисенко А. ¹ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ ¹ Кафедра аудиту, обліку та оподаткування, Центральноукраїнський національний технічний університет	17
1.3	Ярмолюк О. ¹ РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ¹ Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет	65
2. ECONOMY AND MANAGEMENT OF STATE GRATITUDE		
2.1	Mostova A. ¹ CONCEPTUAL PRINCIPLES OF STRATEGIC ENSURING OF FOOD SECURITY IN THE SYSTEM OF IMPLEMENTATION OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS OF UKRAINE UNTIL 2030 ¹ Varna University of Management, Varna, Bulgaria	99
2.2	Trushkina N. ¹ COMPLEX APPROACH TO THE FORMATION OF A REGIONAL LOGISTICS INFRASTRUCTURE FOR INDUSTRIAL WASTE MANAGEMENT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF A CIRCULAR ECONOMY ¹ Department of Regulatory Policy and Entrepreneurship Development, Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine	134

3. ENTERPRISE ECONOMICS AND PRODUCTION MANAGEMENT		
3.1	<p>Дяченко К.¹</p> <p>МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІЗНЕС-СТРУКТУРИ</p> <p>¹ Кафедра міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, Навчально-науковий Харківський торговельно-економічний інститут Української інженерно-педагогічної академії</p>	143
4. FINANCE, BANKING, INSURANCE		
4.1	<p>Аберніхіна І.¹</p> <p>ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ КОМПАНІЇ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ СТРАТЕГІЇ, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ</p> <p>¹ Кафедра управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу, Інститут промислових та бізнес технологій Українського державного університету науки і технологій</p>	151
5. MANAGEMENT		
5.1	<p>Dziatkovskii A.¹</p> <p>BLOCKCHAIN TECHNOLOGY: PROBLEMS AND THEIR SOLUTIONS</p> <p>¹ platinum software development company, Australia</p>	180
5.2	<p>Sukhomlin S.¹</p> <p>ГЕНДЕРНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДОМИНАНТЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ, КОНФЛИКТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕФОРМАЦИИ В СФЕРЕ МЕНЕДЖМЕНТА</p> <p>¹ Department of Psychology, Dnipro Humanitarian University</p>	200
5.3	<p>Кокодей Т.А.¹, Адоніна Л.В.¹</p> <p>ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА І ВПЛИВУ СЕРЕДОВИЩА ЯК ПОЧАТКОВА ПЕРЕДУМОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</p> <p>¹ Севастопольський державний університет, м. Севастополь</p>	212

SECTION 4. FINANCE, BANKING, INSURANCE

10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.3.4.1

4.1 Дослідження ефективності управління оборотними активами компанії на основі оцінки стратегії, що застосовується

Збалансоване управління формуванням ресурсів підприємства та джерелами їх фінансування є основою для фінансового сталого розвитку підприємства.

Для ефективного розвитку виробництва, отримання максимального прибутку і підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно вдосконалювати перш за все систему фінансового планування та управління його активами та джерелами їх фінансування.

В нормативній та науковій публікації існують різні визначення поняття активи. Але більшість дослідників характеризують активи як ресурси або як майно (майнові цінності) підприємства (таблиця 1).

Отже, наведені в таблиці 1 визначення дають можливість виділити два ключові підходи до трактування поняття «активи підприємства»:

- 1) активів підприємства – це ресурси;
- 2) активи – це майно підприємства (майнові цінності підприємства).

Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), актив – це ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід для суб'єкта господарювання [125].

Згідно з американським стандартом бухгалтерського обліку (SFAC 6), активи – це ймовірні майбутні економічні вигоди, отримані або контролюються окремою компанією в результаті угоди або минулих подій [126].

Підходи до визначення поняття «активи» в нормативній та науковій літературі

Джерело/автор	Характеристика визначення
Відповідно до Національного Положення бухгалтерського обліку [119]	активами є ресурси, що контролюються підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому
Сердюков К. Г [120, с. 10]	активів підприємства – це ресурси, що були сформовані під час створення суб'єкта господарювання й надходять на підприємство за результатами господарської діяльності, перебувають у розпорядженні підприємства та збільшують економічні вигоди у майбутньому
Болгар Т.М., Кальченко А.О. [121, с. 766]	активи підприємства, які є економічними ресурсами підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності з метою одержання прибутку
Нагорний Є. О. [122, с. 225]	активи підприємства, існуючі в матеріальній, нематеріальній та фінансових формах, є економічними ресурсами підприємства, ефективність управління якими є основою внутрішньогосподарського механізму одержання прибутку підприємством.
Репіна І. М [123, с. 71]	активи є майновими цінностями підприємства, які формуються за рахунок інвестованого в них капіталу і мають вартість
Кондратюк С.Я. [124]	активи – це майно підприємства в його матеріальній і нематеріальній формах, придбане за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку

Узагальнено автором на основі [119-124].

Автор погоджується з думкою дослідника Скоробогатової В. [127, с. 338], що визначення активів у МСФЗ та GAAP US за сутністю є ідентичними та визначають дві основні характеристики активу – контрольовані суб'єктом господарювання ресурси та передбачають отримання в майбутньому економічних вигід.

А також поділяє думку вище зазначеного дослідника, що в обліковому аспекті активи є ресурсами підприємства у вигляді конкретних елементів господарського обороту, головним критерієм є відображення їх в активі балансу, а Національні стандарти бухгалтерського обліку акцентують увагу на наявності двох основних умов: суб'єкти господарювання повинні мати право власності на

активи та можливість отримання економічних вигід від їх використання в майбутньому [119, с. 9, с. 338].

Відповідно до МСФЗ [125] передбачено, що право власності не є істотним при визначенні активу в балансі, оскільки основним є контроль вигід від використання.

У теорії класифікації активів за формами функціонування переважна більшість дослідників поділяє активи на три види: матеріальні, нематеріальні та фінансові, а інші науковці – тільки на матеріальні та фінансові.

Згідно з П(С)БО розрізняють такі види активів:

– матеріальні активи – це засоби підприємства, які мають матеріально-речову форму, наприклад, будинки, споруди, машини, сировина, матеріали, готова продукція тощо (П(С)БО 2) [128];

– нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані (відокремлені від підприємства) та утримуються підприємством з метою використання протягом більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам (П(С)БО 8) [129];

– фінансові активи – це група господарських засобів (активів) підприємства у формі грошових коштів та інших фінансових інструментів, які належать підприємству (П(С)БО 4). До цієї групи належать грошові кошти в національній та іноземній валютах, довгострокові та поточні фінансові інвестиції підприємства (П(С)БО 12), дебіторська заборгованість (П(С)БО 10) [130, 131, 132].

За характером участі в господарському процесі переважна більшість вчених поділяють активи на два види: оборотні та необоротні. Необоротні активи до цього часу в міжнародній практиці обліку та у МСФЗ називаються «fixed assets» – фіксовані активи [133]. В наукових публікаціях необоротні активи називають також не обіговими або довгостроковими, а оборотні – обіговими або поточними. Необоротні (не обігові) активи підприємства – це сукупність його

майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності. У практиці бухгалтерського обліку до них належать господарські засоби з тривалістю використання понад рік.

Український науковець В. І. Куцик [134] називає необоротні активи основними активами, до складу яких відносить основні фонди та нематеріальні активи, а оборотні називають обіговими, показуючи у їх складі матеріальні обігові засоби, витрати обігу та витрати майбутніх періодів. Як вважає дослідник Н. В. Петруня [135, с. 237], такий погляд не відображає діючих нормативних засад бухгалтерського обліку в Україні та вимогам діючих П(С)БО і МСФЗ.

Оборотні (обігові) активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і які повністю споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу. У практиці бухгалтерського обліку до оборотних активів належать майнові цінності всіх видів із терміном використання до року. Основними елементами оборотних активів є запаси (П(С)БО 9) [136], поточна дебіторська заборгованість (П(С)БО 10) [132], грошові кошти на рахунках у банках і в касі.

В наукових публікаціях зустрічається поділ активів за характером участі в різних видах діяльності на операційні та інвестиційні. Це пов'язано з тим, що згідно з МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», діяльність підприємства має три форми: операційна, інвестиційна діяльність (придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів) та фінансова діяльність [137].

Але такий поділ, а також поділ активів на активи на власні, орендовані та безоплатно отримані, класифікація активів за урахування фактору інфляції (на активи за номінальною та реальною вартістю) викликає серед дослідників чимало дискусій.

Щодо формування активів, то величина активів підприємства залежить від обсягу фінансових ресурсів, якими воно володіє. Структура покриття активів джерелами формування безпосередньо впливає на фінансовий стан

підприємства. Оптимально сформовані активи, за рахунок певної структури фінансових ресурсів, дозволяють підприємству безперервно здійснювати свою діяльність, підтримувати на достатньому рівні свою платоспроможність, а також мати певний резерв коштів для швидкого реагування у непередбачуваних ситуаціях, коли раптово настане необхідність сплачувати свої борги.

Джерелами формування активів підприємства виступають фінансові ресурси, які можна визначити, як сукупність грошових коштів, яку змогло зосередити у своєму розпорядженні підприємство на певний момент для здійснення своєї статутної діяльності шляхом вкладення цих коштів у активи підприємства для забезпечення розширеного відтворення та виконання фінансових зобов'язань.

Активи підприємства, які використовуються в господарській діяльності, знаходяться в процесі постійного обороту який підпорядковано господарському, операційному і інвестиційному циклам [123, с. 72].

Використання активів в господарській діяльності підприємства тісно пов'язане з фактором часу, що потребує постійного фінансового планування та управління ними у сфері конкретного їх використання.

Отже, як було зазначено вище, за характером участі у господарському процесі активи поділяються на оборотні (господарські засоби, що обслуговують основну діяльність підприємства з терміном використання до одного року) та необоротні (господарські засоби, що обслуговують основну діяльність підприємства з терміном використання більше одного року) і відповідно, підходи до управління тими та іншими будуть дещо різнитися.

В таблиці 2 представлені підходи до визначення сутності «управління оборотними активами» та «управління необоротними активами».

На основі дослідження підходів до визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства» та «управління необоротними активами підприємства» автором на рисунку 1 запропоновано узагальнення методичних підходів до визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства» з відповідним групуванням за авторами.

Таблиця 2.

Підходи до визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства» та «управління необоротними активами підприємства»

Автор	Характеристика
1	2
<i>Управління оборотними активами:</i>	
А.М. Поддєрьогін [138]	Комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації й безперервного процесу їхнього обсягу, формування достатнього їхнього обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання
І.А. Бланк [139]	Формування необхідного обсягу й складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування
Н.О. Власова [140]	Складова фінансового й операційного менеджменту, що являє собою цілеспрямовану діяльність пов'язану із визначенням величини оборотних активів, контролем над їх формуванням і використанням і створенням відповідних організаційних передумов
О. С. Бондаренко [141]	Обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: 1) управління дебіторською заборгованістю; 2) управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями; 3) управління запасами
З.В. Філатова, А.Г. Ротанова [142]	Система цілеспрямованої взаємодії між об'єктом (елементами оборотних активів і джерелами їх фінансування та економічними відносинами в процесі їх формування та використання) та суб'єктом управління (органами управління підприємства) шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів й інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них факторів внутрішнього і зовнішнього середовища
Ю.О. Швець, А.В. Скворцова [143]	Система цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості
В.Г. Баранова [144]	Сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства
Т. В. Момот [145]	Управління оборотними активами – це складова цілісної системи управління підприємством, пов'язаного з прийняттям рішень стосовно грошових потоків у короткостроковому періоді

1	2
<i>Управління необоротними активами</i>	
Ю. Р. Байрам, Т. Ю. Мельник [146]	управління необоротними активами являє собою систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням активів, їх ефективним використанням в різних видах діяльності підприємства і організацією їх обороту
С.О. Каціман, О.І. Шаманська [147, с. 359]; О. Бурка, Н. Константюк [148, с. 32]	управління необоротними активами є визначення форм і методів фінансового управління ними в процесі здійснення різних фінансових операцій та збереження оптимального їх розміру
Г.І. Башнянин, О.І. Завійська, О.І. Дунас, Т.О. Коропецька, Г.Є. Шпаргало [149, с. 166]	управління необоротними активами являє собою систему принципів, форм і методів визначення можливих напрямів оновлення основних виробничих засобів, потреби в необоротних активах для збільшення обсягів виробництва, забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів, формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури
Л. В. Юрчишена, І. М. Ковальчук [150]	управління необоротними активами це вивчення взаємодії підприємства з внутрішнім середовищем, системний підхід до розгляду структури елементів системи, наявність інформаційної бази щодо стану і структури необоротних активів, ідентифікація методів контролю системи, виявлення проблем формування необоротних активів на кожному з етапів, прийняття альтернативних економічно обґрунтованих рішень як в поточному, так і плановому періоді
Коваленко М.В. [151, с. 85]	управління необоротними активами являє собою систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням активів, їх ефективним використанням в різних видах діяльності підприємства і організацією їх обороту

Систематизовано автором на основі [138-151; 152, с. 573; 153, с. 28].

Що стосується підходів до визначення сутності поняття «управління необоротними активами підприємства», то переважна більшість авторів розглядають це поняття з позиції системи принципів, методів та форм розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням та використанням необоротних активів.

Далі розглянемо сутність та види стратегій, що застосовуються в управлінні оборотними активами компаній.

Поняття «стратегія» - військового походження, воно відображає сукупність пов'язаних між собою дій для успішного проведення операцій [154, с. 21; 155].

Термін «стратегія» походить від грецького *strategos*, тобто «мистецтво генерала» [156, с. 73; 157, с. 178]. За своєю суттю, смислове навантаження даного терміну радикально не змінилося, якщо врахувати, що в сфері економіки роль воєначальників у боротьбі за розмір прибутку стали виконувати менеджери вищої ланки та фінансові директори підприємств. У сучасному розумінні стратегія є набір важливих правил для прийняття рішень, якими підприємство керується у своїй діяльності.

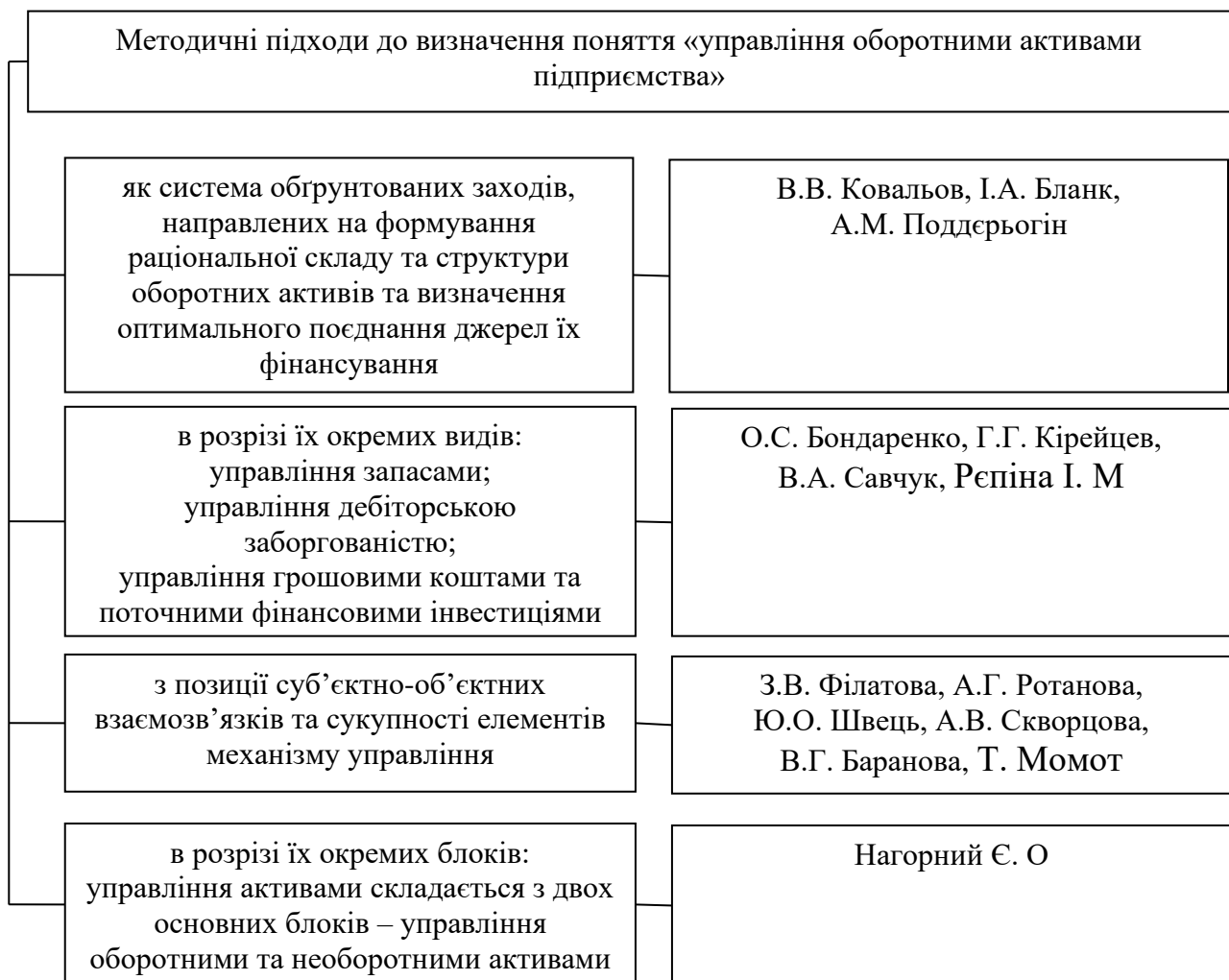

Рисунок 1. Узагальнення методичних підходів до визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства» з відповідним групуванням за авторами

Розроблено автором.

При цьому якісна сторона обраної стратегії є орієнтиром, а кількісна складова являє собою конкретні завдання, розміщені на тимчасовій осі.

Стратегія – це модель поведінки, спрямованої на досягнення поставлених цілей, набір правил для пошуку і використання можливостей [158, с. 4].

Стратегія управління — реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий підхід до діяльності підприємства, що дозволяє встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх із наявними можливостями підприємства та приводити їх у відповідність шляхом розробки та реалізації системи стратегій [155, с. 41, с. 27].

Більшість сучасних науковців [160, с. 43, с. 44] під управлінням активами розуміє діяльність підприємства, спрямовану на досягнення поставлених цілей шляхом раціонального використання наявних ресурсів із використанням принципів і методів економічного механізму управління. Так, І.О. Бланк зазначає: «Управління активами підприємства являє собою систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з їх формуванням, ефективним використанням у різних видах діяльності підприємства й організацією їх обороту» [160, с. 269]. Головна мета управління активами нерозривно пов'язана з головною ціллю фінансового управління у цілому, яку сучасна економічна теорія визначає як забезпечення максимізації добробуту власників підприємства, що отримує конкретне вираження у максимізації ринкової вартості підприємства [161, с. 98]. Така ціль дає змогу враховувати чинники часу, доходності і ризику, інтереси власників підприємства.

Отже, забезпечення максимізації добробуту власників у поточному та перспективному періодах застосовано як головну мету й до управління активами, яке на сучасному етапі повинно бути побудоване на принципах стратегічного управління.

У сучасних ринкових реаліях не може бути єдиної чи універсальної стратегії управління активами для всіх господарюючих суб'єктів. Оскільки будь-яке підприємство є унікальним, розроблення та реалізація стратегії теж повинні являти собою відмінний від усіх інших підприємств управлінський процес.

Бізнес-стратегія у цілому та стратегія управління активами зокрема залежать від різноманітних чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, що можуть здійснювати на підприємство конструктивну чи деструктивну дію, тому будь-яка стратегія підприємства залежить від його ринкової позиції, особливостей та етапів розвитку, поведінки конкурентів, типу і стану галузі, сегменту ринку.

Також управління активами неминуче диференціюється залежно від системи цілепокладання ресурсного потенціалу підприємства, придатних для менеджменту способів досягнення цілей. А це зумовлює існування багатьох стратегій управління активами підприємства.

Проведена науковцями Пюро Б.І. та Шірінян Л.В. систематизація літературних джерел дала їм змогу визначити стратегію управління активами як сукупність довгострокових цілей та поведінки в управлінському процесі, орієнтованому на підтримку конкурентоспроможного рівня прибутку, достатнього розміру активів та капіталу для ведення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання [162, с. 80].

В управлінні активами стратегії найчастіше розрізняють за функціональною ознакою (таблиця 3).

Формування стратегії управління активами на підприємстві може здійснюватися шляхом реалізації таких етапів (рисунок 2).

1. Аналіз фінансової діяльності підприємства – сприяє усвідомленню і виділенню тих проблем, рішення яких призведе до оздоровлення ситуації.

2. Прогнозування фінансово-економічної ситуації на майбутнє – за результатами ідентифікації проблемних зон та наявних можливостей.

3. Розроблення вимог до фінансового оздоровлення, тобто визначення перспективних заходів, оптимальних варіантів поліпшення фінансово-економічної стійкості підприємства, забезпечення його довгострокового стабільного зростання.

4. Формування безпосередньо стратегії, її цілей, які згодом уточнюються у підцілях і завданнях, планах діяльності.

Таблиця 3.

Види стратегій в управлінні активами підприємства

Стратегія	Характеристика
Стратегія реструктуризації активів	передбачає зміни в структурі основного й оборотного капіталу для приведення його у відповідність із вимогами ринку чи розробленою стратегією розвитку підприємства. На практиці ця стратегія реалізується шляхом перебудови, перетворення й удосконалення складу активів та функцій управління ними. У деяких випадках стратегія реструктуризації активів застосовується як захід post-offer-захисту від ворожого поглинання і реалізується у цьому разі шляхом виведення привабливих активів або через придбання активів, які створять антимонопольні проблеми потенційному агресору
Стратегія нарощування вартості активів	реалізується у рамках концепцій вартісного управління та передбачає кількісне збільшення контрольованих активів шляхом органічного росту (через внутрішнє інвестування), а також посередництвом зовнішніх трансакцій, що називаються у міжнародній практиці M&A (Mergers & Acquisitions – злиття і поглинання). Злиття та поглинання – загальна назва угод, які об'єднує передача корпоративного контролю в усіх формах, включаючи купівлю й обмін активами, їх приєднання, поглинання
Стратегія капіталізації активів	реалізується у рамках концепції капіталізації й орієнтується на абсолютне і відносне збільшення у структурі майнового комплексу довгострокового капіталу – активів довгострокового характеру, покритих довгостроковими джерелами фінансування. Довгострокові активи, або необоротні активи, є найпривабливішим забезпеченням у будь-яких фінансових трансакціях та найбільш значимими складником реального майна компанії. За інших рівних умов їх нарощування дає змогу зміцнити фінансову стійкість, підвищити кредитоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання
Стратегія консолідації активів	передбачає об'єднання активів вертикально інтегрованої структури, наприклад для виходу на IPO (Initial Public Offering) – первинне розміщення акцій на продаж широкому колу осіб. Мета цієї стратегії та IPO – отримання справедливої ринкової оцінки компанії, залучення додаткових грошових коштів для розвитку бізнесу, можливість отримання дешевших кредитів, відсутність зобов'язань стосовно залучених грошей і можливостей тиску кредиторів на компанію, підвищення іміджу та популярності компанії
Стратегія диверсифікації активів	розширення контролю над різнопрофільними активами для генерування доходів (організаційна диверсифікація) або мінімізації ризиків (інвестиційна диверсифікація). Організаційна диверсифікація може реалізовуватися по всьому ланцюгу створення цінностей – від постачальників сировини і матеріалів до дистрибуції, а також за межами основної компетенції компанії. У зв'язку із цим розрізняють стратегію центрованої диверсифікації активів (розширення активів за збереження основного профілю), стратегію горизонтальної диверсифікації активів (акумуляція активів технологічно не пов'язаних один з одним), стратегію вертикальної диверсифікації активів (об'єднання активів у рамках вертикальної інтеграції або власна структуризація та вкладення в активи філій і дочірніх підприємств). Інвестиційна диверсифікація зазвичай реалізується на фінансовому ринку за допомогою придбання різних типів акцій. За експертними оцінками, істотне зниження ризиків спостерігається під час покупки понад 15 різних типів акцій за умови, що вони мають низьке значення бета-коефіцієнту [163, с. 99]

Складено автором на основі [162].

5. Розроблення напрямів діяльності з управління активами і формулювання ключових положень стратегії, які об'єднуються й

упорядковуюються, співвідносяться із загальною стратегією управління підприємством.

б. Визначення бажаного результату та критеріїв ефективності його досягнення. Критерії задаються у вигляді цільових показників, значення яких постійно контролюється. Тобто якісні цільові показники задаються у самих стратегічних планах, а кількісні – у програмі управління активами підприємства [163, с. 110].

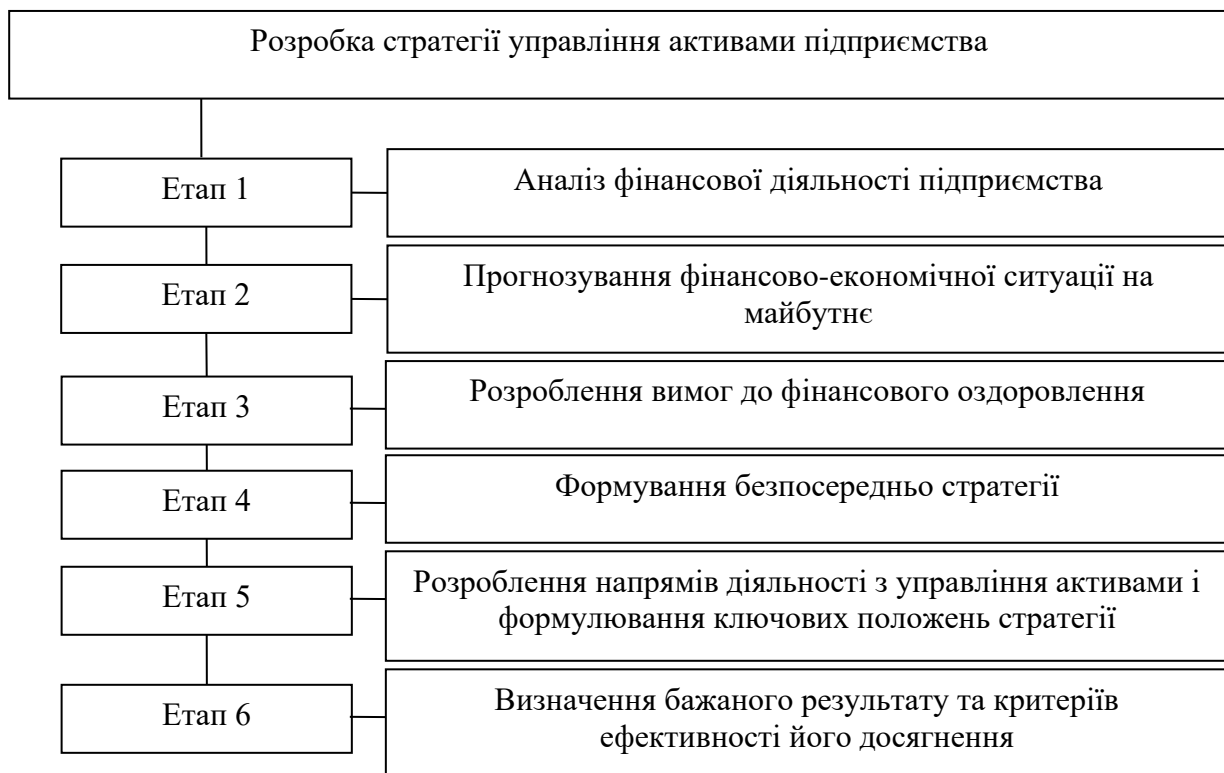

Рисунок 2. Етапи розробки стратегії управління активами підприємства

Складено автором.

Результатом і критеріями реалізації стратегії у сфері управління активами можуть стати такі характеристики, як: своєчасні розрахунки з постачальниками і кредиторами; вчасна сплата податків; поповнення обігових коштів; освоєння випуску нової продукції, що має стійкий та платоспроможний попит на ринку.

Стратегія повинна сприяти підвищенню ефективності управління активами на підприємстві у цілому, що визначається такими аспектами:

1) первинне поліпшення управління активами, яке забезпечить підвищення платоспроможності шляхом можливої реструктуризації заборгованості і мобілізації внутрішніх резервів підприємства;

2) подальше поліпшення управління активами, пов'язане з підвищенням ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства через розвиток виробничої бази, технологічного процесу, ринків збуту, залучення додаткового зовнішнього фінансування [162].

Стратегія управління активами підприємства включає в себе дві складові (рисунок 3).

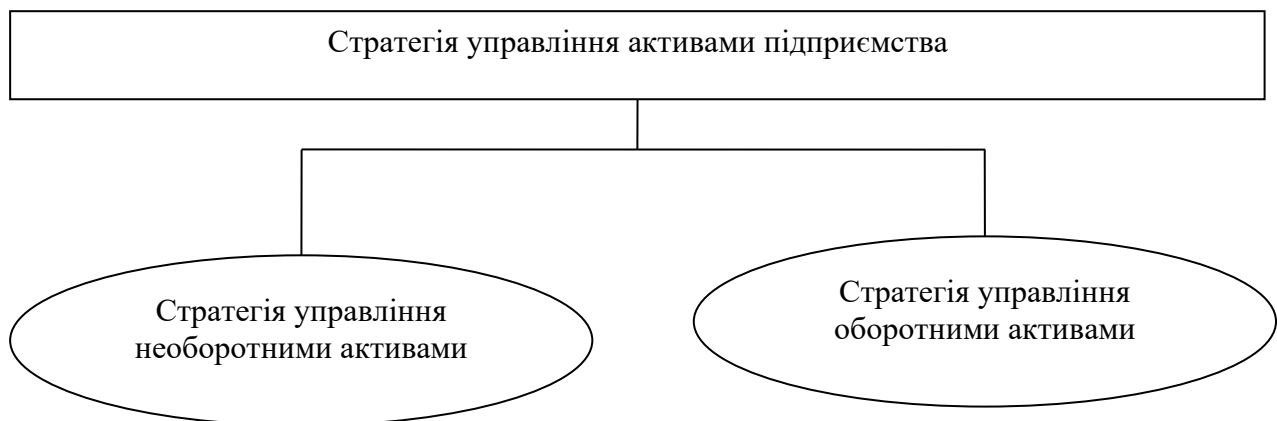

Рисунок 3. Складові стратегії управління активами

Розроблено автором.

Далі будуть розглянуті стратегії управління оборотними активами.

Стратегія підприємства, що стосується управління оборотними активами має ряд характерних рис, відмінних від досить абстрактної загальної стратегії, а саме:

– існує реальна необхідність в стратегії, так як реальний хід розвитку не може (або не завжди може) привести підприємство до досягнення бажаного результату;

– сформульована стратегія повинна бути використана і втілена в реальний господарський процес;

– у ході формулювання стратегії необхідно з достатнім ступенем точності передбачити причинно-наслідкові зв'язки, які характерні для управління конкретним видом оборотних активів;

– успішне використання стратегії неможливе без системи зворотного зв'язку на місцях, яка давала б уявлення про ефективність формування та використання оборотних активів підприємства в цілому і в розрізі окремих їх складових.

Слід зазначити, що на процес розробки стратегії управління оборотними активами вирішальний вплив справляє фінансова політика підприємства. Водночас політика управління оборотними активами має свої характерні особливості та специфіку. У загальному випадку вона являє собою сукупність умов і норм управління оборотними активами, які встановлюються власниками підприємства з метою досягнення оптимального рівня рентабельності при мінімізації ризику. У науковій економічній літературі досить різноманітне бачення основних типів стратегій, що застосовуються в процесі управління оборотними активами [164].

Під стратегією управління оборотним капіталом підприємств розуміють управлінську діяльність, спрямовану на досягнення стратегічної цілі підприємства через процес формування обсягів, структури оборотного капіталу, джерел його фінансування та вартості залучення коштів, ефективне використання.

Стратегія управління оборотним капіталом підпорядкована таким стратегічним цілям підприємства, як:

- максимізація прибутку підприємства;
- забезпечення інвестиційної привабливості підприємства;
- забезпечення фінансової стійкості підприємства, платоспроможності та ліквідності;
- розширення виробництва за рахунок власних джерел формування оборотного капіталу.

Основною метою такого управління в контексті гарантування фінансової стійкості є забезпечення достатньої для нормального функціонування кількості оборотних активів та їх ефективне використання в господарській діяльності.

Для досягнення мети необхідно:

- 1) забезпечити безперервність виробничого процесу;
- 2) прискорити оборотність оборотних активів;
- 3) гарантувати достатній для покриття поточних зобов'язань рівень ліквідності;
- 4) досягти підвищення рентабельності оборотних активів;
- 5) мінімізувати ризики і втрати, пов'язані з формуванням і використанням оборотних активів.

Саме тому організація процесу управління оборотними активами підприємства включає:

- визначення оптимального складу та структури оборотних засобів;
- передбачення потреби підприємства в поточних активах;
- окреслення основних джерел фінансування оборотного капіталу;
- розпорядження та маневрування оборотними активами;
- відповідальність за зберігання та ефективне використання оборотних активів.

Стратегія управління поточними активами на підприємстві реалізується в наступному порядку:

- 1) Аналіз динаміки, складу та структури оборотних активів і джерел їх фінансування у попередніх періодах, розрахунок коефіцієнтів оборотності, ліквідності та рентабельності;
- 2) Вибір основного підходу до формування оборотних активів;
- 3) Оптимізація обсягу оборотних активів (розрахунок оптимального розміру поточних активів та формування їх раціональної структури);
- 4) Оптимізація постійної та змінної частин оборотних активів (побудова графіку середньої сезонної хвилі, розрахунок коефіцієнтів мінімального і максимального рівнів, визначення сума постійної частини оборотних активів);

- 5) Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів: визначення частини оборотних активів у формі коштів, високо- і середньоліквідних активів;
- 6) Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів: забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових активів;
- 7) Забезпечення мінімізації непродуктивних втрат оборотних активів;
- 8) Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів [165, с. 129].

Кожен з цих етапів на підприємстві передбачає обґрунтування прийнятих обсягів оборотних активів, кожної їхньої складової та найраціональнішої стратегії їх фінансування. В економічній літературі виділяються три основні підходи до фінансування оборотних активів:

1) Агресивний підхід (за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу фінансуються необоротні активи, а за рахунок короткострокового позикового капіталу – переважна частина постійної і вся змінна частина оборотних активів. Застосовуючи цей підхід підприємство здатне здійснювати операційну діяльність з мінімальним обсягом власного капіталу, відповідно рівень рентабельності діяльності буде найбільш високим. Агресивна модель передбачає також тривалий період оборотності поточних активів та великий вміст цих активів у сукупних активах підприємства. При цьому у загальній сумі пасивів переважають короткострокові кредити та підвищується рівень ефекту фінансового важеля. Витрати підприємства на виплату відсотків по кредитах ростуть, що знижує рентабельність і створює ризик втрати ліквідності.

2) Консервативний підхід передбачає, що необоротні активи, постійна частина і близько половини змінної частини оборотних активів фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Друга половина змінної частини оборотних активів повинна фінансуватися за рахунок короткострокового позикового капіталу. Таким чином забезпечується високий рівень фінансової стійкості суб'єкта господарювання (за рахунок мінімального обсягу використання короткострокових позикових коштів), однак зростають

витрати власного капіталу на їх фінансування, що призводить до зниження рівня його рентабельності.

3) Компромісний підхід передбачає, що за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу мають фінансуватися необоротні активи, постійна частина оборотних активів, в той час як за рахунок короткострокового позикового капіталу – весь обсяг змінної їх частини. Такий тип політики фінансування поточних активів забезпечує прийнятний рівень фінансової стійкості підприємства і рентабельність використання власного капіталу, наближену до середньоринкової норми прибутку на капітал [166].

4) У своїх працях Л.В. Пельтек виділяє також ідеальну модель фінансування активів.

Характеристику підходів до фінансування оборотних активів запропоновану вченим наведено в таблиці 4.

На думку С.О. Єрмак окрім вищезгаданих, необхідно виділити ще дві політики управління оборотними активами: абсурдну та обмежувальну.

Абсурдна характеризується наступними ознаками: висока частка позикового капіталу; власного капіталу недостатньо для формування необоротних активів, а оборотні формуються виключно за рахунок позик; власний оборотний капітал від'ємний; низька частка оборотних активів, висока їх оборотність, низький рівень рентабельності (можлива збитковість); приводить до кризового фінансового стану, при якому підприємство знаходиться на межі банкрутства.

Обмежувальна модель протилежна до абсурдної, вона передбачає відмову від залучення позикового капіталу та формування оборотних активів виключно за рахунок власного капіталу. З одного боку, це має позитивний ефект, оскільки забезпечує абсолютну фінансову стійкість підприємства, але з іншого створює певні обмеження в розвитку діяльності підприємства, так як відмова від залучення позикового капіталу обмежує можливості нарощення обсягів діяльності і використання ефекту масштабу [168, с. 243-244].

Таблиця 4.

Характеристика підходів до фінансування оборотних активів

Підхід	Сутність	Ступінь ризикованості	Вплив на обсяги оборотних активів	Практичне використання
Ідеальний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів. 2.Оборотні активи дорівнюють поточним зобов'язанням. 3.Чисті оборотні активи дорівнюють нулю	Найбільш ризикована з позиції ліквідності	Характеризується постійними обсягами запасів, грошових коштів та інших видів оборотних активів	На практиці майже не зустрічається
Агресивний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів та постійної частини оборотних активів. 2.Чисті оборотні активи дорівнюють постійній частині оборотних активів.	Досить ризикована з позиції ліквідності та має високий ризик порушення безперервності виробництва	Характеризується створенням лише мінімально необхідних обсягів ОА, проведенням жорсткої кредитної політики, а тому призводить до фінансових витрат через зниження обсягів реалізації	Зустрічається рідко
Консервативний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних та оборотних активів. 2.Чисті оборотні активи дорівнюють оборотним активам	Відсутній ризик втрати ліквідності та майже не має ризику порушення безперервності виробництва	Характеризується створенням значних резервів запасів, грошових коштів, проведенням ліберальної кредитної політики, а тому знижує ефективність використання оборотних активів	Носить штучний характер
Компромісний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів, постійної частини оборотних активів та приблизно половини змінної частини оборотних активів. 2.Чисті оборотні активи дорівнюють сумі постійної частини оборотних активів та половині змінної частини оборотних активів.	Низький рівень втрати ліквідності та має низький ризик порушення безперервності виробництва	Характеризується тим, що в окремі періоди підприємство може мати надлишкові обсяги запасів, грошових коштів.	Зустрічається часто

Джерело [155, с. 49].

На думку Л.С. Омельченко, яка погоджується з Джеймсом К. Ван Хорном, який говорить, що якщо вважати «консерватизм» запорукою ліквідності, то

консервативною визнається та політика, яка передбачає більший рівень поточних активів, ніж інші [157].

Беручи до уваги, що ліквідність підприємства дорівнює відношенню поточних (оборотних) активів до поточних (короткострокових) зобов'язань, при використанні підприємством консервативної стратегії в управлінні оборотними активами, яка передбачає високий рівень оборотних активів і значні витрати власного капіталу в процесі їх формування, за інших рівних умов маємо:

1) при відстрочці платежу, утворенні кредиторської заборгованості: збільшення чисельника в розрізі статті «запаси» і знаменника «поточні зобов'язання» на приблизно однакову суму приведе до загального збільшення дроби (у разі якщо дріб правильна, тобто сумарний обсяг оборотних активів менше поточних зобов'язань) та зменшення дроби (за умови, якщо сумарний обсяг оборотних активів більше поточних зобов'язань);

2) при готівковому розрахунку зміни відбуваються лише у чисельнику дроби. А саме: збільшення розміру запасів призводить до практично рівнозначного зменшення грошових коштів та їх еквівалентів, що взаємокомпенсує цей вплив [157].

Далі розглянемо ситуацію з рентабельністю підприємств при використанні все тієї ж консервативної стратегії. У даному випадку має місце зниження чистого прибутку на величину витрат на фінансування власних оборотних активів, а також збільшення знаменника на таке ж значення з подальшим зменшенням загального показника рентабельності. Зі сказаного вище можна зробити висновок про те, що вектор ризику діяльності підприємства має однаковий напрямок з вектором зміни рентабельності та протилежний з вектором ліквідності. При цьому одним з найважливіших завдань детермінації типу політики управління поточними активами є дослідження фінансових даних суб'єкта господарювання за допомогою виділення суттєвих показників. Для цієї мети розроблена наступна методологія із використанням коефіцієнту забезпеченості власними оборотними активами та поточної ліквідності (рисунок 4).

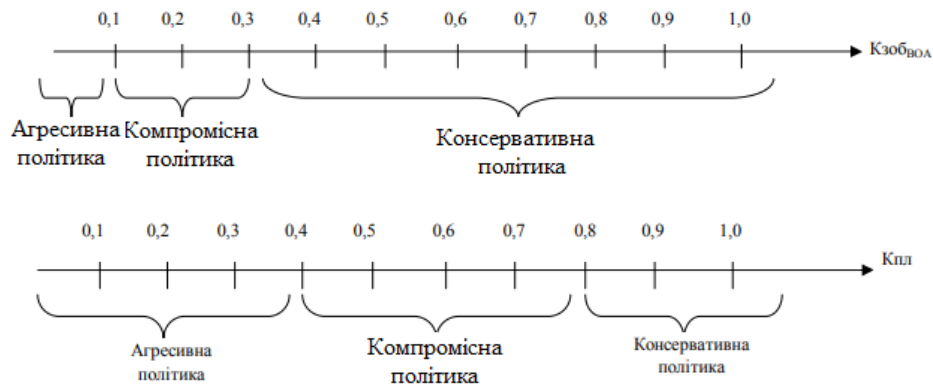

Рисунок 4. Критерії ідентифікації політики управління оборотними активами.
Джерело [157, с. 81].

Тепер розглянемо показники, за якими можна визначити ефективність управління оборотними активами.

Ефективність використання оборотних активів визначається показниками фінансового стану, фінансовими відносинами з іншими юридичними та фізичними суб'єктами діяльності, платоспроможністю і фінансовою стійкістю. Отже, вихідна, що використовується в теорії і практиці, модель оцінки ефективності використання оборотних активів являє собою співвідношення між економічними результатами (дохід, валовий, чистий прибуток) і витратами (ресурсами) [169, с. 256].

Серед наявних способів оцінки ефективності та оптимізації використання ресурсів підприємства найбільш поширеними є фінансовий підхід, який передбачає розрахунки фінансової віддачі і змішаний підхід, що включає також і нефінансовий складник [169, с. 257]. Автором у дослідженні [170] проведений ґрунтовний аналіз показників оцінки ефективності використання оборотних активів підприємства, що досліджують вітчизняні та закордонні науковці. Результати узагальнення найбільш поширених показників наведені в таблиці 5.

Показники ефективності використання ресурсів підприємства у вітчизняних та закордонних публікаціях (переклад авторський)

Показники	Характеристика
Коефіцієнт оборотності активів (Asset turnover (total asset turn over), AT)	Оборот активів (загальний оборот активів) - це співвідношення, яке вимірює, як усі активи, що належать компанії, функціонують для підтримки продажів компанії
Тривалість обороту активів (Turnover in Days, TD)	Показник ділової активності, який вказує на ефективність управління оборотними активами підприємства. Значення коефіцієнта демонструє період, протягом якого оборотні активи здійснюють один повний оборот
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (CAT)	Показник ділової активності, який вимірює ефективність використання оборотних активів підприємства (грошових коштів, запасів товарів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості). Коефіцієнт демонструє співвідношення виручки і середньої за період суми оборотних активів
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Accounts Receivable Turnover, ART)	Оборот дебіторської заборгованості - це співвідношення між чистими продажами та дебіторською заборгованістю. Норма обороту дебіторської заборгованості залежить від умов оплати, передбачених компанією
Тривалість обороту дебіторської заборгованості (TDD)	Період погашення дебіторської заборгованості - індикатор ефективності відносин з клієнтами, який показує, як довго останні погашають свої рахунки. Коефіцієнт дає уявлення про платіжну дисципліну покупців
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Accounts payable ratio, AP)	Коефіцієнт кредиторської заборгованості (AP) являє собою ставку, яку фірми сплачують своїм постачальникам. Організації часто розглядають суму заборгованості перед кредиторами як джерело безкоштовного кредитування
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	Показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року. Порівнюючи оборотність кредиторської та дебіторської заборгованості можна визначити якість політики комерційного (товарного) кредитування в компанії
Коефіцієнт оборотності запасів (Inventory Turnover, IT)	Оборот запасів - товарообіг - це збільшення товарно-матеріальних цінностей, викликане збільшенням активності, або через зміни в політиці запасів
Тривалість обороту запасів	Показник ділової активності, який вказує на ефективність управління запасами компанії. Значення показника вказує на те, скільки днів запаси зберігаються на складі компанії
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (Equity Turnover (Capital Turnover), ET)	Оборот капіталу - коефіцієнт активності, що відображає ефективність управління капіталом фірми. Високі значення коефіцієнта обороту капіталу свідчать про ефективне використання власного капіталу
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) (Fixed asset turnover, FAT)	Оборотність основних засобів вимірює ефективність довгострокових капітальних вкладень. Коефіцієнт відображає рівень продажів, що утворюються за рахунок інвестицій у виробничу потужність
Рентабельність активів (Return On Asset, ROA)	Рентабельність активів (ROA) - це один із коефіцієнтів рентабельності. Вказує на можливості компанії для створення прибутку
Рентабельність власного капіталу (Return On Equity, ROE)	Рентабельність власного капіталу (ROE) - коефіцієнт рентабельності для вимірювання здатності компанії отримувати прибуток на основі капіталу, що належить компанії

Джерело [170, с. 174-175].

В результаті проведеного аналізу дослідники [170] дійшли висновку, що переважна більшість науковців вимірюють ефективність використання ресурсів підприємства на якісному рівні (широта ринків збуту продукції; наявність продукції, що експортується; наявність унікальної продукції, техніко-економічні параметри якої перевищують або відповідають світовим аналогам; репутація підприємства; стійкість зв'язків з клієнтами, партнерами тощо) та кількісному рівні (в динаміки відносних показників ділової активності).

Дослідниками [170] пропонується систематизувати найпоширеніші в наукових дослідженнях показники для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства в кількісному виразі в три групи: відносні показники ділової активності (коефіцієнти оборотності), показники ефективності управління ресурсами (тривалість обороту) та показники ефективності використання активів компанії для генерації прибутку (рентабельність) (рисунок 5 [170, с. 176]).

Практичний зміст наведених підходів щодо ідентифікації політики управління оборотними активами на основі показників ефективності їх використання розглянемо на підставі фінансових даних однієї з мереж кінотеатрів в Україні (з об'єктивних причин зазначена мережа не називається).

Для початку проведемо аналіз показників фінансового стану та аналіз динаміки та структури активів компанії.

В таблиці 6 наведено результати розрахунку показників фінансового стану компанії.

З наведених даних таблиці 6 можна зробити такі висновки: спостерігається стала нестача власного обігового капіталу протягом трьох років внаслідок зниження отриманого чистого доходу та отриманих збитків; відсутність власного обігового капіталу, як наслідок, не можливість фінансувати оборотні активи та запаси за рахунок власних коштів визвало негативну тенденцію за такими показниками фінансової стійкості як коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, маневреність робочого капіталу, маневреність власних обігових коштів, коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами

запасів та коефіцієнта покриття запасів; коефіцієнт фінансової незалежності свідчить про високий рівень фінансових ризиків компанії.

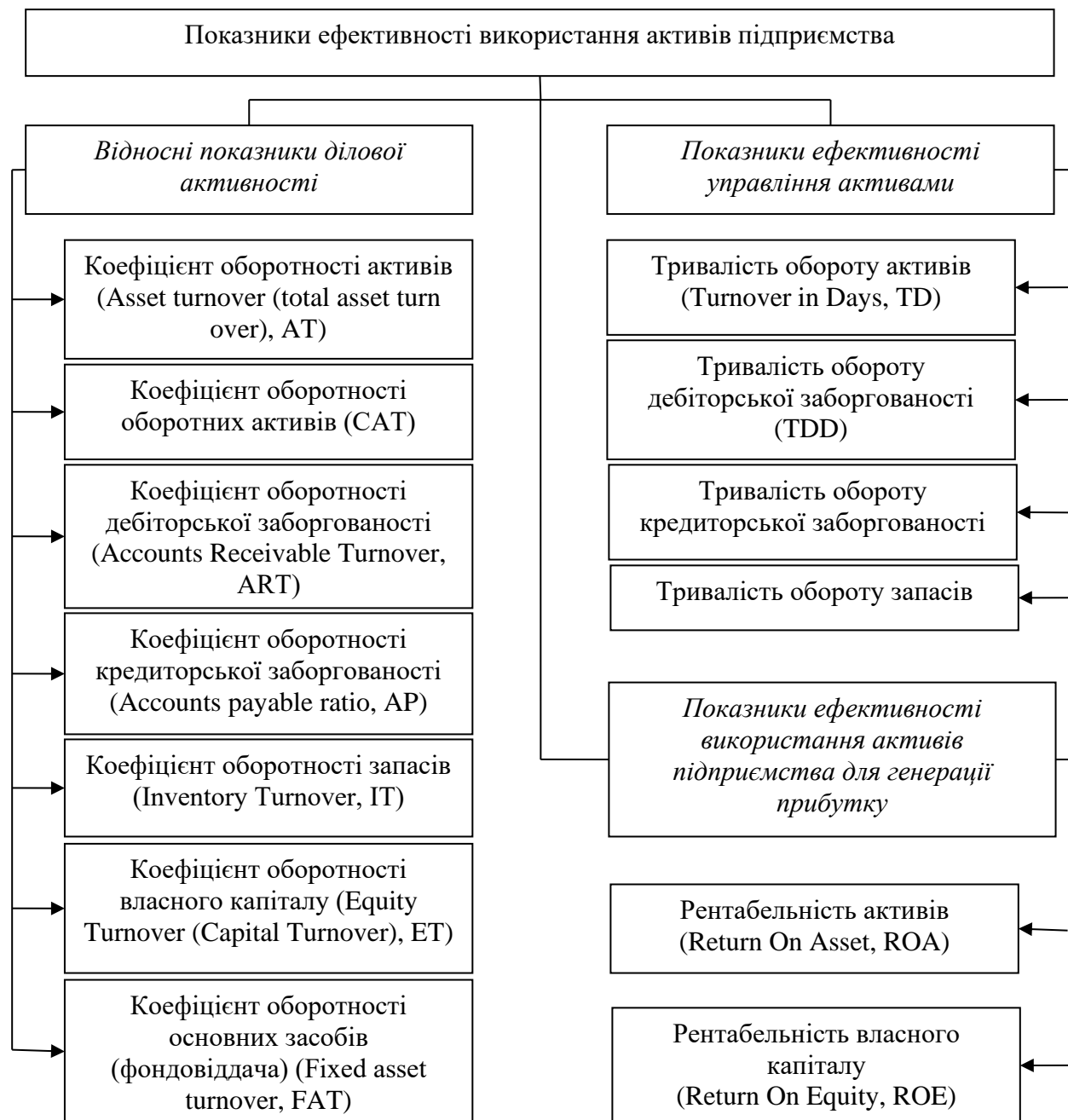

Рисунок 5. Систематизація показників для оцінки ефективності використання активів підприємства

Джерело [170, с. 176].

Коефіцієнт фінансової залежності компанії свідчить про високий рівень її залежності від додаткових фінансових ресурсів; коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про недостатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних; коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує, що протягом трьох років частка активів компанії, що фінансується за рахунок позикових ресурсів зростає.

Таблиця 6.

Результати розрахунку показників фінансового стану компанії

Показники	2019	2020	2021	Відхилення	
				2020/ 2019	2021/ 2020
Власний обіговий капітал	-402615	-569549	-702075	-166934	-132526
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,230	0,163	-0,135	-0,067	-0,298
Маневреність робочого капіталу	-0,035	-0,048	-0,031	-0,013	0,017
Маневреність власних обігових коштів	-0,016	-0,029	-0,011	-0,013	0,018
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	-28,385	-20,771	-32,340	7,614	-11,569
Коефіцієнт покриття запасів	-21,445	-16,129	-26,523	5,317	-10,394
Коефіцієнт фінансової автономії	0,046	0,034	-0,230	-0,013	-0,263
Коефіцієнт фінансової залежності	2,556	2,672	-4,355	8,116	-34,027
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,662	-0,657	-0,989	0,005	-0,332
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,954	0,966	1,230	0,013	0,263
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,694	-0,680	-0,804	0,014	-0,124
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,230	0,163	-0,135	-0,067	-0,298
Оборотність активів	2,718	0,966	0,357	-1,752	-0,609
Фондовіддача	2,028	1,422	0,499	-0,607	-0,922
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	4,664	3,201	1,282	-1,464	-1,919
Період обороту обігових коштів, днів	77,181	112,476	280,852	35,295	168,376
Коефіцієнт оборотності запасів	47,310	26,046	12,645	-21,263	-13,402
Період обороту запасів, днів	7,609	13,821	28,470	6,212	14,649
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,277	4,081	1,768	-1,195	-2,313
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, днів	68,226	88,210	203,607	19,984	115,397
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,796	1,507	0,496	-5,289	-1,012
Тривалість погашення кредиторської заборгованості, днів	52,971	238,841	726,257	185,870	487,416

Розраховано за даними фінансової звітності компанії.

Узагальнюючі проведені розрахунки, можна зазначити, що показники ефективності використання активів компанії знаходяться на рівнях нижчих за нормативний з негативною динамікою зниження ділової активності компанії протягом трьох років. Рентабельність компанії також знижується на кінець 2021 року за рахунок зниження отриманого чистого доходу від реалізації та отримання у 2021 році чистого збитку.

Таким чином, аналіз фінансового стану компанії показав наявність високої частки позикового капіталу, недостатність власного капіталу для формування необоротних активів, формування оборотних активів за рахунок залучених коштів, від'ємний власний оборотний капітал, низький рівень рентабельності.

Тепер проведемо оцінку динаміки, складу та структури активів компанії для виявлення проблемних точок в управлінні активами компанії (таблиця 7).

Аналіз складу та структури активів компанії показує, що найбільшу питому вагу в структурі його активів займають необоротні активи 70,86% у 2019 році, 69,08% у 2020 році, 75,92% у 2021 році. Отже, в компанії спостерігається зростання питомої ваги необоротних активів на кінець 2021 року. Таке зростання викликане зростанням вартості основних засобів компанії на кінець 2021 року. Зростання вартості та питомої ваги основних засобів пояснюється тим, що компанія проводить активну політику щодо відкриття нових кінотеатрів: з 2016 по 2020 рік було відкрито 11 нових кінотеатрів.

Питома вага оборотних активів складає у 2019 році 29,14%, у 2020 році – 30,92%, у 2021 році знижується до 24,08%. Зниження відбулось за рахунок зменшення питомої ваги на кінець 2021 року за такими статтями, як запаси, дебіторська заборгованість, інша поточна дебіторська заборгованість.

Доцільно зауважити, що для забезпечення належної фондівдачі необоротних активів оборотні активи повинні складати не менше 40 % в активах компанії [171].

Як зазначалося вище, результати аналізу фінансових коефіцієнтів свідчать, що в компанії протягом останніх трьох років спостерігається стала нестача

власного обігового капіталу, як наслідок, не можливість фінансувати оборотні активи та запаси за рахунок власних коштів.

Таблиця 7.

Аналіз динаміки, складу та структури оборотних активів

Показники	2019	Структура	2020	Структура	2021	Структура	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
							2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
<i>Необоротні активи</i>										
Нематеріальні активи	22512	3,70	3817	0,44	2050	0,29	-18695	-1767	16,96	53,71
первісна вартість	27206	4,47	34624	3,99	35292	4,97	7418	668	127,27	101,93
накопичена амортизація	4694	0,77	30807	3,55	33242	4,68	26113	2435	656,31	107,90
Незавершені капітальні інвестиції	0		0	0,00	4599	0,65	0	4599	-	-
Основні засоби	407409	67,01	594864	68,63	532325	74,97	187455	-62539	146,01	89,49
первісна вартість	527981	86,84	942748	108,77	991903	139,70	414767	49155	178,56	105,21
знос	120572	19,83	347884	40,14	459578	64,73	227312	111694	288,53	132,11
Відстрочені податкові активи	900	0,15	80	0,01	80	0,01	-820	0	8,89	100,00
Усього необоротних активів	430821	70,86	598761	69,08	539054	75,92	167940	-59707	138,98	90,03
<i>Оборотні активи</i>										
Запаси	14184	2,33	27420	3,16	21709	3,06	13236	-5711	193,32	79,17
Виробничі запаси	2044	0,34	5917	0,68	6182	0,87	3873	265	289,48	104,48
Товари	12140	2,00	21503	2,48	15527	2,19	9363	-5976	177,13	72,21
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи послуги	55147	9,07	69259	7,99	36457	5,13	14112	-32802	125,59	52,64
Інша поточна дебіторська заборгованість	100624	16,55	123205	14,21	88034	12,40	22581	-35171	122,44	71,45
Гроші та їх еквіваленти	6372	1,05	16248	1,87	7676	1,08	9876	-8572	254,99	47,24
Інші оборотні активи	0	0,00	31818	3,67	15860	2,23	31818	-15958	-	49,85
Усього оборотних активів	177174	29,14	267996	30,92	170965	24,08	90822	-97031	151,26	63,79
Необоротні активи утримувані для продажу	0	0,00	14	0,00	0	0,00	14	-14	-	0,00
Всього активів	607995		866771		710019		258776	-156752	142,56	81,92

Розраховано за даними фінансової звітності компанії.

Про це свідчать значення відповідних коефіцієнтів: коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, маневреність робочого капіталу, маневреність власних обігових коштів, коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів та коефіцієнта покриття запасів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення, що свідчить про недостатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та постійної частки оборотних.

Протягом трьох років частка активів компанії, що фінансується за рахунок позикових ресурсів зростає. Оборотність активів протягом трьох років знижується з 2,718 до 0,357, що свідчить про неефективне використання активів компанії. Також за цей період знижується показник фондівддачі, що свідчить про неефективне використання також і основних засобів компанії. В компанії також знижуються коефіцієнти оборотності та зростає період погашення дебіторської та кредиторської заборгованості. Все вище зазначене приводить до зниження ділової активності компанії.

Проведемо аналіз ефективності управління активами компанії.

Аналіз ефективності управління активами компанії проведемо за методикою представленою у роботі [172].

Для цього розрахуємо інтегральний показник оцінки ефективності управління необоротними активами та інтегральний показник оцінки ефективності оборотними активами (таблиці 8 та 9).

Таблиця 8.

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління необоротними активами компанії

Показник	2019	2020	2021
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,228	0,369	0,463
Фондовіддача	2,028	1,422	0,499
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,772	0,631	0,537
Рентабельність основних виробничих засобів	0,064	0,001	-0,363
$I_{на} = \sqrt[4]{K_s \times \Phi_s \times K_{прод} \times P_{ст}}$	0,39	0,14	-

Розраховано за даними фінансової звітності компанії.

Таблиця 9.

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління оборотними активами компанії

Показник	2019	2020	2021
Рентабельність реалізації	3,153	0,107	-68,758
Середній термін погашення дебіторської заборгованості	68,226	88,210	203,607
Оборотність запасів	47,310	26,046	12,645
Середній термін погашення кредиторської заборгованості	52,971	238,841	726,257
$I_{oa} = \sqrt[4]{P_p \times T_d \times K_{об.з} \times T_{кр}}$	27,100	15,550	-

Розраховано за даними фінансової звітності компанії.

Результати розрахунків інтегральних показників оцінки ефективності управління активами компанії свідчить про зниження ефективності управління як необоротними так і оборотними активами.

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління активами компанії проведено в таблиці 10.

Таблиця 10.

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління активами компанії

Показник	2019	2020	2021
I _{на}	0,39	0,14	-
I _{oa}	27,100	15,550	-
I _{нт}	13,745	7,845	-

Розраховано за даними фінансової звітності компанії.

В таблиці 11 наведена шкала оцінки ефективності управління активами компанії.

Відповідно до критеріїв ідентифікації політики управління оборотними активами (рисунок 4) можна визначитись з підходами щодо фінансування оборотних активів компанії протягом останніх 3 років (таблиця 12).

Дані таблиці 12 свідчать, що протягом останніх трьох періодів підприємство застосовувало з позиції рівня коефіцієнта поточної ліквідності

агресивну стратегію фінансування оборотних активів, що призвело до фінансових витрат через зниження обсягів реалізації.

Таблиця 11.

Шкала оцінки ефективності управління активами компанії

Оцінка ефективності	Значення узагальнюючого показника	Характеристика
Високий	8,0–10,0	Результат діагностики характеризується позитивною динамікою показників за всіма оцінними показниками
Достатній	2,0–7,9	Показники можуть мати тимчасову негативну динаміку
Низький	0–1,9	Характеризується суттєвим зниженням показників за всіма складниками

Таблиця 12.

Стратегія фінансування оборотних активів компанії протягом 2019-2021 років

Показник	2019	2020	2021
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами	0,23	0,163	-0,135
Стратегія фінансування	компромісна	компромісна	агресивна
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,379	0,369	0,212
Стратегія фінансування	агресивна	агресивна	агресивна

Застосування такої стратегії викликало дефіцит власних оборотних коштів для забезпечення запасів, недостатності власного капіталу для формування необоротних активів.

Проведений аналіз стратегій фінансування оборотних активів та розрахунок показників ефективності управління активами компанії дозволяють зробити висновок, що компанії необхідно переглянути стратегію управління її активами та розробити заходи, направлені на зростання прибутку, фінансової стійкості підприємства та оптимізацію фінансування його активів.

REFERENCES

1. Ілляшенко К. В. Проблеми складання статистичної звітності на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] / К. В. Ілляшенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2020. – Вип. 29. – С. 67-70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2020_29_15
2. Дубина О. Л. Статистична звітність підприємства: поняття та порядок подання [Електронний ресурс] / О. Л. Дубина, Т. О. Шевченко, О. С. Ткаченко // Інфраструктура ринку. – 2022. – № 66. – С. 220-224 – Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/66_2022/40.pdf
3. Совик М. І. Напрямки удосконалення організації та обліку екологічних витрат та проблеми представлення інформації про них у звітності підприємства [Електронний ресурс] / М. І. Совик // Інтелект ХХІ. – 2018. – № 3. – С. 181-186. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_3_40
4. Штик Ю. В. Екологічний облік: об'єкти, методи та звітність [Електронний ресурс] / Ю. В. Штик, М. В. Щуренко, А. О. Панасенко // Соціальна економіка. – 2018. – Вип. 56. – С. 233-239. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2018_56_26,
5. Варламов Є. М. Здійснення моніторингу та екологічна звітність підприємств, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] / Є. М. Варламов // Екологія и промышленность. – 2009. – № 3. – С. 94-97. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekolprom_2009_3_19
6. Купалова Г. Екологічна звітність підприємств як складова національної інформаційної системи з охорони довкілля [Електронний ресурс] / Г. Купалова, Т. Матвієнко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 142. – С. 12-16. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_142_5
7. Зибарева О. В. Аналітичні можливості звітності підприємств в управлінні їх конкурентоспроможністю на основі екологічних показників [Електронний ресурс] / О. В. Зибарева, Л. С. Гангал // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2016. – № 2. – С. 3-10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2016_2_3
8. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів у 2020 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Утворення відходів за джерелами за 1995-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Про вищу освіту / Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. (редакція від 12.05.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
12. Вища та фахова передвища освіта в Україні у 2021 році / Статистична інформація. Київ, 2022. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.
13. Андрєєва Г.І., Ярошенко А.С. До питання якості інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності. Електронний журнал «Ефектина економіка», 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1835>.
14. Лучик Г.М. Характеристика критеріїв обліково-аналітичної інформації у забезпеченні якісної інформаційної бази для управління. Глобальні та національні проблеми економіки, 2015. Вип. 7. С. 834-839.
15. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (редакція від 17.06.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n442>.
16. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль : навч. посібник. - Харків: ХНЕУ. 2008. 346 с.
17. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (редакція від 20.09.2015 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>.
18. Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах / Затверджені Наказом МФУ від 14.09.2012 р. № 995 (редакція від 10.12.2014 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995201-12#Text>.
19. Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів / Затверджені Постановою КМУ від 12.12.2018 р. № 1062 (редакція від 27.04.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>.
20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» / Затверджене наказом МФУ від 24.12.2010 р. № 1629 (редакція від 28.07.2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0089-11#Text>.
21. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» / Затверджене наказом МФУ від 18.05.2012 р. № 568 (редакція від 01.01.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text>.
22. Про методичні рекомендації для проведення державної атестації та внутрішнього контролю навчальних закладів / Лист Міністерства освіти і науки України від 07.08.2013 р. № 1/9-533. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-533729-13#Text>.

23. Черненко Н.М. Аналіз та класифікація вірогідних ризиків у галузі освіти. Наука і освіта, 2014. № 7. С. 179-183.
24. Порядок оцінки ризиків діяльності об'єктів внутрішнього аудиту при плануванні діяльності підрозділу внутрішнього аудиту / Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.03.2017 р. № 462. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0462729-17#Text>.
25. Про затвердження типових форм меморіальних ордерів, інших облікових реєстрів суб'єктів державного сектору та порядку їх складання / Наказ МФУ від 08.09.2017 р. № 755 (редакція від 16.03.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1416-17#Text>.
26. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202022%20refinement_Eng.pdf.
27. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.0.2019 р. №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
28. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
29. Екологічні податки України. Інформація щодо сплати до Зведеного бюджету України по платниках - суб'єктах природних монополій та платників рентної плати за користування надрами. URL: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes/>.
30. Скрипник М.Є. Екологічні параметри бухгалтерського обліку. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1 (м. Полтава, 23 квітня 2019 року). Полтава, 2019. С. 217-219.
31. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки [Текст] : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 440 с.
32. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності: теорія та методологія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Житомир, 2010. 36 с. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 440 с.
33. Лень В., Колівешко О. Екологічний облік: поняття та зміст. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Облік, контроль та аудит: теоретико-методологічний аспект. 2014. № 2 (74). С. 223-229.

34. Сокіл Олег. Бухгалтерський облік сталого розвитку, як новий засіб обліково-аналітичного забезпечення. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації, [s.l.], n. 4, p. 7-18.
35. Голик В. Р. Екологічний облік як складова управління підприємством. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2018. Вип. 2. С. 218-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2018_2_33.
36. Сторожук, Т., & Дружинська, Н. (2021). Організація екологічно орієнтованого обліку в контексті реалізації сталого розвитку підприємства. Економіка та суспільство, 2021. № 25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-65>.
37. Лепетан І. М. Бухгалтерський облік активів підприємства: екологічний вектор. Агросвіт. 2019. № 12. С. 28–38. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.12.28.
38. Shtyk, Y., Shchurenko, M., & Panasenko, A. (2019). Екологічний облік: об'єкти, методи та звітність. Соціальна економіка, 56, 233-239. <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2018-56-24>.
39. Ганусич В.О., Шеверя Я.В. Об'єкти екологічного обліку на макро- та макрорівні. Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 24-26 жовтня 2019 року, Львів. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 46-47.
40. Гриценко О. І. Екологічний облік: визначення перспектив та основних засад упровадження. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 678-683.
41. Ярмолук О.Ф., Дмитренко О.М., Вітер С.А. Основні об'єкти обліку в контексті екологічної діяльності підприємств. The XXIX International Science Conference «Science, theory and practice», June 08 – 11, 2021, Tokyo, Japan. P.151-156.
42. Куцик П.О., Полянська О.А. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних рішень. Бізнесінформ. №8. 2018. С. 124-129.
43. Дерій В.А. Облік, аудит і аналіз екологічної діяльності підприємств: поняття, стан та напрямки розвитку. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. Том 19. № 2. С. 193-200.
44. Гнат'єва Т.М. Загальні засади розвитку екологічного обліку та контролю в сільськогосподарських підприємствах. Агросвіт. 2015. №19. С. 30-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_19_7.

45. Совик М.І. Необхідність упровадження обліку екологічних витрат в умовах здійснення екологічної діяльності згідно з концепцією сталого розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19. Ч. 3. С. 61-64.
46. Остапчук С.М., Царук Н.Г. Облік водних, земельних та біологічних активів в контексті управління сталим розвитком: вибір пріоритетного вимірника. Облік і фінанси. 2019. № 2. С.36-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2019_2_7.
47. Малишкін О.І. Аспекти організації екологічного обліку на підприємстві. Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVIII Всеукраїнської наукової конференції. Київ: ДП «Інформ. – аналіт. агентство», 2020. С. 70-75.
48. Гнилицька Л. Напрями удосконалення обліку, аналізу та аудиту витрат природоохоронної діяльності. Бухгалтерський облік і аудит. 2002. № 7. С. 13–17.
49. Шмигель, О. Екологічний облік як інструмент управління природоохоронною діяльністю підприємства. Інноваційна економіка, №5-6, 2020. С. 117-125. URL: <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/303>.
50. Коблянська О. І., Цибульник М. А. Екологічні витрати та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Вип. 9 (33) . Ч. 2. 2012. С. 93 – 98.
51. Developing Value The business case for sustainability in emerging markets. URL: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/0e7089ef-1c40-487a-9db0-050e8eff86a9/developing_value_full.pdf?mod=ajperes&cacheid=rootworkspace-0e7089ef-1c40-487a-9db0-050e8eff86a9-jkd0xvs.
52. Публічний звіт голови казначейства Тетяни Слюз про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2021 рік URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit2021-derjkazna.pdf>.
53. Купалова Г., Матвієнко Т. Екологічна звітність підприємств як складова національної інформаційної системи з охорони довкілля. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2012. Вип. 142. С. 12-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_142_5.
54. Воробей В., Жуковська І. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу. Представництво ООН в Україні. К.: Інжиніринг, 2010. 82 с.
55. OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028. URL: <https://www.oecd.org/agriculture/oecd-fao-agricultural-outlook-2019/> (Accessed 25 June 2022).
56. Державна служба статистики України [State Statistics Service of Ukraine] (2022). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 25 June 2022).

57. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [National report “Sustainable Development Goals: Ukraine”]. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (Accessed 25 June 2022).
58. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine] (2022). Уряд затвердив план із забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану [The government has approved a plan to ensure food security under martial law]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-plan-iz-zabezpechennya-prodovolchoyi-bezpeki-v-umovah-voennogo-stanu> (Accessed 25 June 2022).
59. Landlord (2022). Прямий збиток українського агросектору від агресії росії вже складає \$6,4 млрд. – FAO [Direct damage to the Ukrainian agricultural sector from Russia’s aggression already amounts to \$6.4 billion – FAO]. URL: <https://landlord.ua/news/priamyi-zbytok-ukrainsko-ahro-sektoru-vid-ahresii-rosii-vzhe-skladaie-6-4-mlrd-fao> (Accessed 25 June 2022).
60. FAO (2022). Assessing Investment Needs in Ukraine’s Agricultural Reconstruction and Recovery. URL: <https://www.fao.org/3/cb9450en/cb9450en.pdf> (Accessed 25 June 2022).
61. Ministry of Economy of Ukraine (2022). Abolition of all import duties on Ukrainian goods by the EU is an important support for the Ukrainian economy. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/skasuvannya-yes-styagnennya-usih-importnih-mit-na-ukrayinski-tovari-vazhliva-pidtrimka-dlya-ukrayinskoyi-ekonomiki-yuliya-sviridenko> (Accessed 25 June 2022).
62. Landlord (2022). ЄС скасовує мита на українські товари. Більшість стосується аграрної продукції [The EU cancels tariffs on Ukrainian goods. Most concern agricultural products]. URL: <https://landlord.ua/news/ies-skasovuie-myta-na-ukrainski-tovary-bilshist-stosuietsia-ahrarnoi-produktsii/> (Accessed 25 June 2022).
63. Sukhyu P., Yachniuk M., Sukhyu P. (2016). Ukrainian food security: present-day state and problems of formation. Scientific Letters of Academic Society of Michel Baludansky. Vol. 4. No. 6. P. 150-153.
64. Economic discussion club (2021). Споживчі ціни на основні види продуктів харчування в Україні та окремих країнах світу. Зима 2021/2022 років [Consumer prices for the main types of food in Ukraine and some countries of the world. Winter 2021/2022]. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/spozhyvchi-ciny-na-osnovni-vydy-produktiv-harchuvannya-v-ukrayini-ta-okremyh-krayinah-15> (Accessed 25 June 2022).
65. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007). Metodyka vyznachennia osnovnykh indyikatoriv prodovolchoi bezpeky “Deiaki pytannia prodovolchoi bezpeky” [Methodology for determining the main indicators of food security “Some issues of food security”]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-п> (Accessed 25 June 2022).

66. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine] (2022). Органічне виробництво в Україні [Organic production in Ukraine]. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (Accessed 25 June 2022).
67. European Commission (2021). EU imports of organic agri-food products Key developments in 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-market-brief-18-organic-imports_en.pdf (Accessed 25 June 2022).
68. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2018). Statistics Division. FAO. URL: <http://www.fao.org/sustainable-development-goals/news/detailnews/ru/c/318294> (Accessed 25 June 2022).
69. Zaliznyuk V.P. (2019). Механізм імпортозаміщення як інструмент державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки країни [The mechanism of import substitution as a tool of state regulation to ensure the country's food security]. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління [Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Economy and Management]. Vol. 30 (69). No. 1. С. 31-37.
70. Keane M., O'Connor D. (2016). Agricultural Policy Schemes : European Union's Common Agricultural Policy. Reference Module in Food Science. Oxford : Elsevier. P. 1-6.
71. Stephens E. C., Jones A. D., Parsons D. (2018). Agricultural systems research and global food security in the 21st century : An overview and roadmap for future opportunities. Agricultural Systems. Vol. 163. P. 1-6.
72. Koval V.V., Derii Zh. V., Sedikova I.O. (2018). The role of the agricultural sphere in the context of food security. Scientific bulletin of Polissia. No. 4(16). Pp. 21-27.
73. Growhow (2019). Фінансова підтримка фермерських господарств у 2019 році: правові питання [Financial support for farms in 2019: legal issues]. URL: <https://www.growhow.in.ua/finansova-pidtrymka-fermers-kykh-hospodarstv-u-2019-rotsi-pravovi-pytannia>. (Accessed 25 June 2022).
74. Kiryluk-Dryjska E., Baer-Nawrocka A. (2019). Reforms of the Common Agricultural Policy of the EU : Expected results and their social acceptance. Journal of Policy Modeling. Vol. 41. No. 4. P. 607-622.
75. Statistical Factsheet (2018). DG Agriculture and Rural Development, Unit Farm Economics. European Commission, Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/agriculture/statistics/factsheets_en (Accessed 25 June 2022).
76. Devisu (2019). July 08 - 12, 2019. The government determined the procedure for compensating the USC for family farms. URL: <https://devisu.ua/en/stattia/08-12-lipnya-2019-roku-uryad-viznachivsyaz-poryadkom-kompensacii-sv-simeynim-fermerskim-gospodarstvam> (Accessed 25 June 2022).

77. Single and Comprehensive Strategy and Action Plan for Agriculture and Rural Development in Ukraine for 2015-2020 (supported by the National Council of Reforms on November 9, 2015). URL: <https://golocal-ukraine.com/wp-content/uploads/2017/02/Single-and-Comprehensive-Strategy-and-Action-Plan-for-agriculture-and-rural-development-2015-2020.pdf> (Accessed 25 June 2022).
78. United Nations Ukraine (2015). Sustainable Development Goals in Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/en/sdgs#:~:text=A%20participatory%20and%20inclusive%20process,consideration%20the%20specific%20national%20context>. (Accessed 25 June 2022).
79. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine] (2022). Підтримка фермерства [Farming support]. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka/pidtrimka-fermerstva> (Accessed 25 June 2022).
80. Kocheshkova I.M., Trushkina N.V. (2017). Stan povodzhennia z promyslovymy vidkhodamy v staropromyslovych rehionakh [The state of industrial waste management in the old industrial regions]. In: Socio-economic development of regions: collective monograph (pp. 61-72). Plovdiv: Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv (in Ukrainian).
81. Trushkina N.V., Kocheshkova I.M. (2018). Otsinka dynamiky pokaznykiv rozvytku sfery upravlinnia vidkhodamy [Assessment of the dynamics of indicators of waste management development]. In: P. Pysarenko, T. Chaika, I. Yasnolob (Eds.), Ratsionalne vykorystannia resursiv v umovakh ekolohichno stabilnykh terytorii [Rational use of resources in terms of ecologically stable areas] (pp. 126-136). Poltava: Ukrpromtorg-Service (in Ukrainian).
82. Kocheshkova I.M., Trushkina N.V. (2018). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia retsyklinhom vidkhodiv [Organizational and economic mechanism of waste recycling management]. Global and national economic problems, vol. 22, pp. 669-672 (in Ukrainian).
83. Zaloznova Yu.S., Trushkina N.V., Kocheshkova I.M. (2018). Udoskonalennia normatyvno-pravovoho zabezpechennia rozvytku sfery upravlinnia promyslovymy vidkhodamy v Ukraini [Improvement of regulatory and legal support for the development of industrial waste management in Ukraine]. Problems of the economy, no. 2, pp. 459-466 (in Ukrainian).
84. Drachuk Yu.Z., Hryhorak M.Yu., Trushkina N.V., Cheiliakh D.D. (2021). Retsyklinh vidkhodiv metalurhiinoho vyrobnytstva v konteksti tsyrkuliarnoi ekonomiky [Recycling of metallurgical waste in the context of the circular economy]. Ekolohichno druzhni tekhnolohichni rishennia dlia mistsevykh hromad shchodo povodzhennia z vidkhodamy [Environmentally friendly technological solutions for local communities on waste management]: Collective Materials National Forum "Waste Management in Ukraine: Legislation, Economy, Technology" (Kyiv, November 23-24, 2021) (pp. 76-80). Kyiv: Center for Environmental Education and Information (in Ukrainian).

85. Dźwigoł H., Kwilinski A., Trushkina N. (2021). Green Logistics as a Sustainable Development Concept of Logistics Systems in a Circular Economy. Proceedings of the 37th International Business Information Management Association (IBIMA), 1-2 April 2021 (pp. 10862-10874). Cordoba, Spain: IBIMA Publishing.
86. Dzwigol H., Trushkina N., Kwilinski A. (2021). The Organizational and Economic Mechanism of Implementing the Concept of Green Logistics. *Virtual Economics*, vol. 4, no. 2, pp. 74-108. [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02\(3\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02(3)).
87. Trushkina N.V. (2021). Tsyrukuliarna ekonomika: stanovlennia kontseptsii, evoliutsiia rozvytku, bariery, problemy i perspektyvy [Circular economy: concept formation, evolution of development, barriers, problems and prospects]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, no. 1(40), pp. 9-20. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).9-20](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).9-20) (in Ukrainian).
88. Trushkina N.V. (2021). Henezys teoretychnykh pidkhodiv do vyznachennia katehorii «tsyrukuliarna ekonomika» [Genesis of theoretical approaches to defining the category of "circular economy"]. In: I. Tatomyr, L. Kvasnii (Eds.), *Tsyrukuliarna ekonomika yak novyi sposib hospodariuvannia v umovakh tsyfrovoy transformatsii* [Circular economy as a new way of managing in terms of digital transformation]: collective monograph (pp. 5-18). Truskavets: POSVIT (in Ukrainian).
89. Trushkina N., Prokopyshyn O. (2021). Circular economy as a new way of managing in the conditions of digital transformations. *Green, Blue & Digital Economy Journal*, vol. 2, no. 3, pp. 64-71. <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2021-3-10>.
90. Trushkina N.V. (2021). Ekoloho-ekonomichni aspekty rozvytku transportno-lohistychnoi systemy ekonomichnoho raionu «Polissia» v umovakh zelenoi ekonomiky [Ecological and economic aspects of the development of transport and logistics system of the economic region "Polissya" in a green economy]. In: V. Khrapkina, V. Ustimenko (Eds.), *Stratehii staloho rozvytku terytorii v umovakh postkryzovoho vidnovlennia* [Strategies for sustainable development of territories in the post-crisis recovery]: monograph (pp. 350-364). Kyiv: Interservice (in Ukrainian).
91. Liashenko V.I., Tsvirko O.O., Trushkina N.V. (2021). Zelena transformatsiia transportno-lohistychnoi systemy Prychornomorskoho rehionu v konteksti Yevropeiskoho Zelenoho Kursu [Green transformation of the transport and logistics system of the Black Sea region in the context of the European Green Course]. *Black Sea Economic Studies*, iss. 68, pp. 64-76. <https://doi.org/10.32843/bses.68-10> (in Ukrainian).
92. Liashenko V., Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. (2021). Operation of the transport and logistics system of “Podillia” economic and geographical region in the context of green economics. *Journal of European Economy*, vol. 20, no. 3(78), pp. 461-487. <https://doi.org/10.35774/jee2021.03.456>.

93. Trushkina N. (2022). Green economy: formation of the concept, evolution of development and modernity. *Moderní aspekty vědy: XVII Díl mezinárodní kolektivní monografie* (str. 112-129). Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
94. Trushkina N. (2022). Green economy in the conditions of modern challenges: conceptual frameworks. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, vol. 1, no. 1, pp. 1-6. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220101.1>.
95. Kryshchanovych S., Prosovykh O., Panas Y., Trushkina N., Omelchenko V. (2022). Features of the Socio-Economic Development of the Countries of the World under the influence of the Digital Economy and COVID-19. *International Journal of Computer Science and Network Security*, vol. 22, no. 1, pp. 9-14. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.2.2>.
96. Trushkina N. (2022). Methodological frameworks of evaluation of green economy model implementation. *Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them: Proceedings of the XVI International Scientific and Practical Conference (Greece, Athens, April 26–29, 2022)* (pp. 105-111). Athens: International Science Group.
97. Trushkina N.V. (2022). Green economy as a modern paradigm of strategic management of the development of the national logistics system of Slovenia. In: I. Zhukova, E. Romanenko (Eds.), *Modern aspects of the modernization of science: state, problems, development trends: materials of the XXII International Scientific and Practical Conference (Slovenia, Ljubljana, July 7, 2022)* (pp. 213-221). Kyiv: NGO “VADND” (in Ukrainian).
98. Trushkina N. (2022). Green investments as a nontraditional source of financing the development of the Czech national logistics system. *Moderní aspekty vědy: XVI Díl mezinárodní kolektivní monografie* (str. 453-466). Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
99. Trushkina N.V. (2022). Green bonds as a tool for sustainable financing of the national economy of Ukraine within the framework of the implementation of the EU Green Taxonomy. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la III conférence scientifique et pratique internationale (République Française, Paris, 8 juillet 2022)* (pp. 22-26). Paris: LaFedeltà & Plateforme Scientifique Européenne. <https://doi.org/10.36074/logos-08.07.2022.003> (in Ukrainian).
100. Ліганенко І. В. Ресурсно-компетенційний базис стратегічних змін на виробничому підприємстві / І. В. Ліганенко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2016. – Випуск. 1 (1). – С. 237-244.

101. Андрійчук В. Г. Оцінювання ефективності використання ресурсів виробничого потенціалу за критеріями «граничний продукт ресурсу – ціна ресурсу» / В. Г. Андрійчук, Ю. Ю. Колесниченко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 9. – С. 80-86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_9_19 – Станом на 11.11.2020 – Назва з екрана.
102. Гаєвська Л. М. Виробничий потенціал – основа розвитку підприємства / Л. М. Гаєвська, О. В. Чернова // Вісник Житомирського державного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – № 1 (55). – С. 184-185.
103. Горяча О. Л. Формування виробничого потенціалу промислового підприємства / О. Л. Горяча // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – № 3. – С. 54-59.
104. Донец Ю. Ю. Эффективность использования производственного потенциала. – Киев: Знание, 1998. – 123 с.
105. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства : навчальний посібник / І. З. Должанський [та ін]. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
106. Жук Є. О. Управління виробничим потенціалом підприємства / Є. О. Жук // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 5. – С. 101-106.
107. Кравець Т. В. Оцінювання рівня виробничого потенціалу регіонів України з використанням нейронних мереж [Електронний ресурс] / Т. В. Кравець, Т. І. Вергай // Бізнес-Інформ. – 2017. – № 11. – С. 112-119. – Станом на 3.12. – Назва з екрана.
108. Мацко Н. Г. Управління розвитком виробничого потенціалу промислового підприємства [Електронний ресурс] / Н. Г. Мацко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. – 2017. – Випуск. 23 (2). – С. 69-72. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_23\(2\)__17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_23(2)__17) – Станом на 17.11.20. – Назва з екрана.
109. Петрович Й. М. Основні чинники підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств / Й. М. Петрович // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2015. – № 835. – С. 193-197.
110. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк. – 2-ге видання. – Київ : Київський національний економічний університет – 2006. – 316 с.
111. Тюленева Ю. В. Оцінка ефективності управління виробничим потенціалом підприємства / Ю. В. Тюленева, О. Л. Сичков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Випуск 5. – С. 126-129.

112. Толпежников Р. О. Методика оцінювання виробничого потенціалу підприємства / Р. О. Толпежников // Економіка і регіон. – 2012. – № 6. – С. 102–106. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2012_6_20. Станом на 23.11.2020. – Назва з екрана.
113. Плікус І. Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація [Електронний ресурс] / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 91–105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2012_4_11. – Станом на 12.11.2020. – Назва з екрана.
114. Кривончак О.В. Шляхи покращення використання виробничого потенціалу підприємства / О. В. Кривончак, Н. В. Фурман // Наука й економіка – 2015 р. – № 2 (38). – С. 49-52.
115. Остапенко Т. В. Роль виробничого потенціалу у забезпеченні розвитку підприємств / Т. В. Остапенко // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2014. – Т. 19, Випуск 2 (4). – С. 8-11.
116. Ареф'єва О. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 7. – С. 71-76.
117. Сугоняко Д.О. Управління виробничим потенціалом підприємств переробної промисловості в умовах розвитку інтеграційних процесів / Д. О. Сугоняко // Ефективна економіка. – 2014. – № 5.
118. Талах Т. А. Особливості методики аналізу ефективності використання виробничого потенціалу підприємства / Т. А. Талах // Економічний форум. – 2017. – № 1. – С. 173-178.
119. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 "Витрати" : Наказ М-ва фінансів України від 18.05.2012 р. № 568 : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text> (дата звернення: 04.07.2022).
120. Сердюков К. Г., Андруха К. С. Управління активами та пасивами підприємства в сучасних умовах. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17616/1/Сердюков%20К.%20Г.,%20Андруха%20К.%20Управління%20активами%20i%20пасивами%20підприємства.pdf> (дата звернення: 01.07.2022).
121. Болгар Т., Кальченко А. Шляхи підвищення ефективності управління активами підприємства. Економіка і суспільство. 2018. № 14. С. 765–771.
122. Нагорний Є. О. Система управління активами як релевантний чинник ефективного розвитку підприємства. Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. 2014. № 11. С. 223–232.

123. Репіна І. М. Активи підприємства як об'єкт управління. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/7243/72-82.pdf;jsessionid=29CCCC7F1C05DBEFC4CB46146C73B261?sequence=1> (дата звернення: 04.07.2022).
124. Кондратюк С., Уницька Г. Ю. Ефективність формування та використання активів підприємства. 2018. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/357.pdf> (дата звернення: 02.07.2022).
125. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text (дата звернення: 04.07.2022).
126. SFAC 6 Updated by SFAC 8 - Blog: Digital Financial Reporting (using XBRL) - XBRL-based structured digital financial reporting. Home Page - XBRL-based structured digital financial reporting. URL: <http://xbml.squarespace.com/journal/2022/2/24/sfac-6-updated-by-sfac-8.html> (date of access: 04.07.2022).
127. Скоробогатова В. Сутність категорії “активи”: аналіз наукових джере. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/download/47329/43860> (дата звернення: 01.07.2022).
128. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" (Форма N 1) : Положення М-ва фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 : станом на 19 берез. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text> (дата звернення: 04.07.2022).
129. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 04.07.2022).
130. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів" (Форма N 3) : Положення М-ва фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 : станом на 19 берез. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0398-99#Text> (дата звернення: 04.07.2022).
131. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції" : Наказ М-ва фінансів України від 26.04.2000 р. № 91 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення: 04.07.2022).
132. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10: Наказ М-ва фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 04.07.2022).

133. Fixed asset definition – AccountingTools. AccountingTools. URL: <https://www.accountingtools.com/articles/fixed-asset> (date of access: 04.07.2022).
134. Куцик В. Особливості формування оборотних активів підприємства в сучасних умовах. Науковий вісник НЛТУ. 2008. № 18.5. С. 169–172.
135. Петруня Н. Класифікація активів підприємств з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2010. № 1. С. 235–242.
136. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9: Наказ М-ва фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 04.07.2022).
137. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7). Звіт про рух грошових коштів : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (дата звернення: 04.07.2022).
138. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник. 6-те вид. Київ : КНЕУ, 2010. 552 с.
139. Бланк І. О. Управління активами : підручник. Київ : Ніка-центр, Ельга, 2002. 702 с.
140. Власова Н. О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібною торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2014. 258 с.
141. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств. Інвестиції практика та досвід. 2008. № 4. С. 40–44.
142. Філатова З. В., Ротанова А. Г. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2011. № 29. С. 330–335.
143. Швець Ю. О., Скворцова А. В. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. № 13. С. 127–130.
144. Баранова В. Г., Гоцуляк С. М. Теоретичні засади управління оборотним капіталом. Вісник соціально-економічних досліджень. 2008. № 30. С. 32–36.
145. Фінансовий менеджмент / Т. В. Момот та ін. ; ред. Т. В. Момот. Київ : ЦУЛ, 2011. 712 с.
146. Байрам Ю. Р., Мельник Т. Ю. Теоретичні засади управління оновленням необоротних активів підприємства. 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/14.pdf> (дата звернення: 01.07.2022).

147. Каціман С., Шаманська О. Вдосконалення системи управління активами підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 357–361.
148. Бурка О., Константюк Н. Ефективне управління активами підприємства та їхній вплив на структуру фінансових ресурсів підприємства. 2020. С. 32–34. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32971/2/FMZKPNES_2020_Burka_O-Effective_asset_management_31-34.pdf (дата звернення: 01.07.2022).
149. Політика управління необоротними активами малих і середніх підприємств / Г. Башнянин та ін. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. № 22.8. С. 162–167.
150. Юрчишена Л. В., Ковальчук І. М. Концептуальні підходи до управління необоротними активами корпоративних підприємств. International scientific journal “internauka”. series: “economic sciences”. 2020. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/1604496704522.pdf> (дата звернення: 02.07.2022).
151. Коваленко М. Напрями вдосконалення економічного управління операційними необоротними активами підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету : Серія Економічні науки. 2014. Т. 4, № 9-1. С. 82–85.
152. Дехтяр Н., Дейнека О., Черноус Т. Управління оборотними активами підприємства. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 572–578.
153. Мордань Є., Сумченко А. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. Вісник СумДУ. Серія «Економіка»,. 2019. № 4. С. 24–34.
154. Данилевська-Жугунісова О. Є. Ефективність стратегії управління оборотним капіталом на підприємстві. Агросвіт. 2011. № 5. С. 20–23.
155. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 1. С. 1–7.
156. Голік В. В. Концептуальні підходи до розуміння сутності поняття «стратегія». Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Т. 1, № 8. С. 72–76.
157. Омельченко Л. С., Піскульова І. В. Аналіз стратегій управління оборотними активами промислових підприємств. ЕКОНОМІКА: реалії часу. 2015. № 3. С. 178–183.
158. Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/06.pdf> (дата звернення: 03.07.2022).
159. Швець Ю.О. Вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність стратегічного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки. 2016. №1 (29). С. 26-36.

160. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: підручник. К.: КНТЕУ, 2012. 780 с.
161. Рєпіна І.М. Управління активами підприємств: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Київ, 2014. 33 с.
162. Пюро Б. І., Шірінян Л. В. Стратегія управління активами підприємства. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: економіка і управління. 2018. Т. 29, № 6. С. 78–82.
163. Степанчук С.С., Петрушевська В.В., Настюк С.С. Стратегія управління фінансовою діяльністю : підручник. Донецьк: Ноулідж, 2014. 251 с.
164. Омельченко Л. С., Піскульова І. В. Стратегічні карти у системі управління оборотними активами промислових підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету : Серія Економічні науки. 2015. Т. 2, № 15. С. 94–97.
165. Швець Ю.О., Скворцова А.В. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 13. С. 127-130.
166. Мороз О. О., Шварц М.В. Управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах. Матеріали XLVI наук.-техн. конф. підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. Вінниця, 2017. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2017/paper/view/3175>
167. Пельтек Л. В., Писаренко С.М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства. Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 1(5). С. 43-49.
168. Єрмак С. О. Теоретико-методичний інструментарій формування комбінованих політик управління оборотним капіталом. Економіка промисловості. 2011. № 2. С. 242–249.
169. Мазур А. О., Кириченко С. О. Методологічні основи ефективного використання ресурсів підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 6. С. 253–258.
170. Аберніхіна І., Сокиринська І. Ефективність використання ресурсів підприємства: практичний аспект. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. № 3. С. 171–184.
171. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0005626-06#Text> (дата звернення: 03.07.2022).
172. Вареник В. М., Євтушенко Я. С. Діагностичний аналіз ефективності управління активами підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 1. С. 117–122.

173. Abeyratne, S., and Monfared, R. (2016). Blockchain ready manufacturing supply chain using distributed ledger. *Int. J. Res. Eng. Technol.* 5, 1–10. doi: 10.15623/ijret.2016.0509001
174. Abraham, I., and Mahlkhi, D. (2017). The blockchain consensus layer and BFT. *Bull. EATCS* 123, 1–22. Available online at: <https://dahliamalkhi.files.wordpress.com/2016/08/blockchainbft-beatcs2017.pdf>
175. Ahn, J.-w., Chang, M. D., Kokku, R., and Watson, P. (2018). Blockchain for Open Scientific Research. Patent Number: 20180323980, Armonk, NY. Available online at: <http://www.freepatentsonline.com/y2018/0323980.html>
176. Aitzhan N Z, Svetinovic D. Security and privacy in decentralized energy trading through multi-signatures, blockchain and anonymous messaging streams. *IEEE Transactions on Dependable and Secure Computing*, 2018, 15(5): 840–852.10.1109/TDSC.2016.2616861
177. Bhargavan, K., Delignat-Lavaud, A., Fournet, C., Gollamudi, A., Gonthier, G., Kobeissi, N., et al. (2016). “Formal verification of smart contracts,” in *Proceedings of the 2016 ACM Workshop on Programming Languages and Analysis for Security - PLAS '16* (Vienna: ACM), 91–96. doi: 10.1145/2993600.2993611
178. Bigi, G., Bracciali, A., Meacci, G., and Tuosto, E. (2015). “Validation of decentralised smart contracts through game theory and formal methods,” in *Programming Languages with Applications to Biology and Security, Lecture Notes in Computer Science*, Vol. 9465, chapter 11, eds C. Bodei, G. Ferrari, and C. Priami (Cham: Springer), 142–161. doi: 10.1007/978-3-319-25527-9_11
179. Cantrill, S. (2016). “I Am Really Sorry:” Peer Reviewer Stole Text for Own Paper. *Retraction Watch*. Available online at: <https://retractionwatch.com/2016/03/14/i-am-really-sorry-peer-reviewer-stole-text-for-own-paper/>
180. Carson, B., Romanelli, G., Walsh, P., and Zhumaev, A. (2018). *Blockchain Beyond the Hype: What Is the Strategic Business Value?* McKinsey & Company. Available online at: <https://mck.co/2pWTTDh>
181. Chen, W., Liang, X., Li, J., Qin, H., Mu, Y., and Wang, J. (2018). “Blockchain based provenance sharing of scientific workflows,” in *2018 IEEE International Conference on Big Data (Big Data)* (Seattle, WA: IEEE), 3814–3820. doi: 10.1109/bigdata.2018.8622237
182. Dabbagh M, Sookhak M, Safa N S. The evolution of blockchain: A bibliometric study. *IEEE Access*, 2019: 19212–19221.10.1109/ACCESS.2019.2895646
183. Ha, S., & Moon, B. R. (2018). Finding attractive technical patterns in cryptocurrency markets. *Memetic Computing*, 10(3), 301-306. <https://doi.org/10.1007/s12293-018-0252-y>

184. Radziwill N. Blockchain revolution: How the technology behind bitcoin is changing money, business, and the world. *The Quality Management Journal*, 2018, 25(1): 64–65.10.1080/10686967.2018.1404373
185. Sachin K, Angappa G, Himanshu A. Understanding the blockchain technology adoption in supply chains. *International Journal of Production Research*, 2018: 1–25.
186. Келли Г. Основы современной сексологии – СПб., 2000;
187. Новочадов В. Гендерные аспекты руководства коллективом// <http://job.bkt.ru/articles/detail.php?ID=1250>, 14.12.2004;
188. Психология менеджмента: Учебник для вузов/ Под ред. Г.С. Никифорова. – 2-е изд., доп. и перераб. – СПб., 2004;
189. Васильченко О.М. Психологічні особливості сучасних українки і українця (етносоціальні уявлення студентства) // Жінка в державотворенні України. Уряду України. Президенту та законодавчій владі. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників: Міжвідомчий наук. зб. –К: Науково-дослідний інститут —Проблеми людини, 2001;
190. Винославська О.В. Дослідження гендерної специфіки самоменеджменту викладачів у технічному університеті // Теоретичні і прикладні проблеми психології: Зб. наук. пр. –Луганськ: Вид-во СНУ ім. Володимира Даля;
191. Пампуха Л.О. Гендерні стереотипи рольових диспозицій жінки-керівника// Теоретичні і прикладні проблеми психології. –2005. –№1(9). –С.119-125;
192. Пампуха Л.О. Чинники внутрішньоособистісних конфліктів у жінок керівників// Актуальні проблеми психології: Зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С.Костюка АПН України, 2009.
193. Веснин В.Р. Стратегическое управление: Учебник. - М.: ТК Велби, 2004. - 328 с.
194. Webster's Revised Unabridged Dictionary / Noah Porter. – NJ.: MICRA, Inc., 1998. – 2214 p.
195. Дмитриенко Г.А. Стратегический менеджмент: целевое управление персоналом организации: Учебное пособие. — К.: МАУП, 1998. – 228 с.
196. Steiner G.A. Strategic Planning - What Every Manager Must Know: A Step-by-Step Guide. - N.Y.: The Free Press, 1979. – 383 p.
197. Ansoff H.I. Strategic Management. - N.Y.: John Wiley, 1979. – 272 p.
198. Система инвестиционных взаимоотношений в регионе на примере Республики Татарстан / Б.А. Чуб., А.В. Бандурин; – М.: «Гардарика», 1999.- 272 с.

199. Гордієнко П. Стратегічний аналіз: Навчальний посібник/ Петро Гордієнко.; М-во освіти і науки України, Міжнар. науково-технічний ун-т. -К.: Алерта, 2006. -403 с.
200. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. Сост.: М. Ю. Агафонова, А. Н. Азрилиян. -М.: Институт новой экономики, 1998. – 684с.
201. Гольдштейн Г.Я. Стратегический менеджмент. - Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1995. – 79 с.
202. Kotler Ph. Principles of Marketing. – N.J.: Prentice-Hall, Inc., 1980. - 684 p.
203. Экономическая стратегия фирмы / Под ред. А.П. Градова. – СПб, 1995. – 267 с.
204. Porter M. What is Strategy? // Harvard Business Review.-1996. №3.-P.97-99.
205. Porter M. Competitive Strategy // Harvard Business School Press.-1986. №4.-P.3-7.
206. Top Management Strategy. What It Is and How to Make It Work / В. В.Tregoe, J.W. Zimmerman– N.Y.: Simon and Schuster, 1980. – 128с.
207. Robert M. Strategy: Pure and Simple. – N.Y.: McGraw-Hill, 1993. – 269с.
208. Виханский О.С. Стратегическое управление: Учебник. - М.: Гардарики, 1998. – 292 с.
209. Ігнат'єва І. А. Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика / Київський національний ун-т технологій та дизайну. — К.: Знання України, 2005. — 250 с.
210. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент: Учебник. - М.: Дело, 2001. – 448 с.
211. Мак-Дональд М. Стратегическое планирование маркетинга. - СПб.: Питер, 2000.- 320 с.
212. Mintzberg H. The Rise and Fall of Strategic Planning: reconceiving roles for planning, plans, planners. - N.Y.: Free Press, 1994. – 458 с.
213. Разработка стратегии развития / Под ред. М.П. Синявиной, А.Н. Бурмистрова. – М.: ЗАО "Решение», 1999. - С. 217-230.
214. QuickMBA. Competitive Advantage [Электронный ресурс]: // <http://www.quickmba.com/strategy/competitive-advantage/>.
215. Шелдрейк Дж. Теория управления: от тейлоризма до японизации: Пер. с англ. / – СПб.: Питер, 2001. - С. 238-257.
216. О'Шонесси Дж. Принципы организации управления фирмой [Электронный ресурс]: http://www.bookslibra.ru/librari_skript/page_124718.html

217. Кэмпбел Д. Стратегический менеджмент / Д. Кэмпбел, Д. Стоунхаус, Б. Хьюстон : Пер. с англ. Н. Алмазовой. - М.: Изд-во Проспект, 2003. – 336 с.
218. Друкер П. Ф. Практика менеджмента. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2007. - 398 с.
219. Библия менеджмента / Б. Нельсон, П. Экономидис. – Изд. Диалектика, 2006. - 256с.
220. Mintzberg H. Strategy Safari: A Guided Tour Trough the Wilds of Strategic Management / H. Mintzberg , B. Ahlstrand , J. Lampel . – N.Y. : The Free Press, 1998. - С.100-120.
221. Кіндрацька Г. І. Основи стратегічного менеджменту: Навч. посібник. —Л.: КІНПАТРИ ЛТД, 2003. —С37-90.
222. Осовська Г. В. Стратегічний менеджмент: теорія та практика / Г. В. Осовська, О. Л. Фіщук , І. В. Жалінська: Навч. Посібник. — К.: Кондор, 2003. — С190.
223. Попов С. А. Стратегический менеджмент. Видение - важнее, чем знание: Учеб. пособие — М.: Дело, 2003. — С.26-38.
224. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд / Пер. с англ. А. Р. Ганиевой. - 12-е изд. – Изд-во: Диалектика, 2003. - 928 с.
225. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран / Перевод с англ. И. В. Квасюка, Д. С. Комисарова. - М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
226. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України).
227. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/988-2016-p>
228. Аналітичний звіт за результатами інституційних аудитів 2020–2021 рр.: Тенденції якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти. Державна служба якості освіти України, 2022. 42 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/Analytical-report-on-institutional-audit-2020-2021_SQE_SURGe.pdf
229. Про Стратегію людського розвитку: Указ Президента України від 2 червня 2021 року № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036525-21#Text>

230. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38–39, ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
231. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20?find=1&text>
232. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. Офіційний вісник України. 2014 р., № 70, ст. 1966.
233. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2020–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Офіційний вісник України. 2020 р., № 67, ст. 315.
234. Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти : наказ МОН України від 09.01.2019 .№ 17. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/64344/ .
235. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Рекомендації до по будови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 2021. 350 с.
236. Линьов К. Концепція розвитку закладу освіти: з чого починати (частина 1). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WMiLcW77tyM>
237. Пастовенський О.В. Відеолекція «Стратегія розвитку закладу освіти». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sqd7pWa5OcY>
238. Педько О. Основи формування стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KlpaWJYZvVE>
239. Ренькас Б. М. Формування стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти. Народна освіта : електрон. фах. видання. 2020. № 2 (41). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6248
240. Любченко Н. В. Потенціал кластерних механізмів в управлінні освітою в умовах децентралізації влади. Вісник післядипломної освіти. Серія : Управління та адміністрування / Ун-т менедж. освіти НАПН України ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. Вип. 2 (31). К.: АТОПОЛ ГРУП, 2016. С. 65–81.
241. Любченко Н. В. Формування стратегії розвитку шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі кластерного підходу. Регіональна освітня система підвищення кваліфікації як фактор розвитку професіоналізму педагогічних працівників: теорія, практика та виклики часу: електрон. зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. онлайн-конференції, 23.11.2018, ПОШПО / за наук. ред. д-ра пед. наук Н. І. Білик. Полтава : ПОШПО, 2018. 84 с.

242. Любченко Н. В. Технології стратегічного планування та проектного менеджменту в управлінні освітою об'єднаної територіальної громади і опорними школами. Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / НАПН України ДЗВО «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. І. Дунаєв; редкол.: О. Алейнікова [та ін.]. Київ: Юстон, 2019. Вип. 10(39). С. 36–59.
243. Любченко Н. В. Технологічний аспект розроблення стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти. Імідж сучасного педагога: електр. наук. фах. журн. 2020. № 6 (195). С. 20–23.
244. Сорочан Т. М. Стратегія розвитку навчального закладу : розробка, планування, реалізація: навч. посібник/ Т. М. Сорочан, І. І. Цимбал. Луганськ: СПД Резніков, 2011. 152 с.
245. What Is Strategy? URL: <https://www.mindtools.com/pages/article/what-is-strategy.htm>
246. Шаров Ю.П. Стратегічне управління. Енциклопедичний словник з державного управління. уклад.: Ю. П.Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010.
247. Бессараб Є. І. Стратегія державна. Державна служба. Т. 6. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Нац. акад. держ. упр. При Президентіві України ; наук.-ред. колегія Ю. В. Ковбасюк та ін. К. НАДУ. 2011. С. 441–443.
248. Бурдун В. М. Стратегічне планування. Енциклопедичний словник з державного управління. уклад. : Ю. П.Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
249. Ковбасюк Ю. В. Державне управління: підручник: у 2-х т. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
250. Ковбасюк Ю. В., Дегтярьова І. О. Кластерний підхід до регіонального економічного розвитку в країні : навч.-метод. матер. Київ : НАДУ, 2015. 52 с.
251. Чикаренко І. А, Чикаренко О. О, Ушакова А. С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. Аспекти публічного управління. 2018. Т. 6, № 10. С. 54–61.
252. Як розробити стратегію розвитку школи: план для директора. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-rozrobiti-strategiyu-rozvitku-shkol/>
253. Серьогін С. М. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М.Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

254. Про співробітництво територіальних громад: Закон України 17 червня 2014 року № 1508-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 34, ст.1167.
255. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України: практ. посібн. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. DESPRO». К. : ТОВ «Софія-А». 2012. 80 с.
256. Наказ Міністерства економіки України від 17.09.2021 р. № 568-21 «Про затвердження Професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти». URL: <https://www.me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=restroprofesiinikhstandartiv>
257. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641: наказ МОН України від 6 червня 2022 р. № 527. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylonovu-kontseptsiyupatriotychnogovyhovannya/?fbclid=IwAR1n8yXEwKVvUvCzgTe3Tvd4UEL22Ap0tBKS-MXh7kCqQCioDOPLfD1yqW0>
258. HR profession: who is HR and how to become one? - <https://joffer.com.ua/tpost/611d7hra7h-profesya-hr-hto-takii-hr-ta-yak-nim-stat>
259. Rudenko H. Do not build an HR brand on false promises, otherwise fans will become Haters. - <https://1-a-b-a.com/blog/752-zachem-kompanii-hrmarketolog>.
260. Shvets G.O. Modern trends in the development of HR management at domestic enterprises. – 2019. – P. 174. - <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id>
261. Трансфер інноваційних технологій в агропромислове виробництво регіонів України // за ред. Я. М. Гадзало, А. В. Балян, С. А. Володін. Київ : Аграрна наука, 2016. 244 с.
262. Удовиченко С. М. Інноваційний розвиток України в контексті євроінтеграційних процесів. Держава та регіони. 2018. № 2 (101). С.42-48.
263. Монографія: Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін.]. К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
264. Вінюкова О. Б. Формування маркетингового інструментарію впровадження та просування органічної продукції на споживчі ринки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 34/2018. С.52-57.
265. Чугрій Н. А. Органічне землеробство як перспектива для малого підприємництва. Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. 2018. Вип. 24. С. 116-127.

266. Чугрій Г. А., Чугрій Н. А. Екологічний облік: передумови виникнення та необхідність впровадження на підприємствах України. Збалансоване природокористування. № 3/2018. С. 50-56.
267. Удовиченко С. М. Напрями активізації інноваційної діяльності: аграрний аспект. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип.1(13). С.55-59.
268. Тимофеев М. М., Вінюков О. О., Бондарева О. Б. Біогенна система землеробства в аспекті формування сталих агробіогеоценозів. Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. Харків, 2016. Вип. С. 68–74.
269. Удовиченко С. М. Роль трансферу технологій в інноваційному розвитку економіки. Інфраструктура ринку. 2019. Вип.28. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/archive>
270. Чугрій Н. А., Вінюков О. О., Бондарева О. Б. Наукове забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери на регіональному рівні. Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XIV-а всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та спеціалістів, 17 травня 2019 року. Київ: ННСГБ НААН. С. 598-602.
271. Вінюков О. О., Удовиченко С. М. Інноваційно-інвестиційний розвиток Донецького регіону та оптимальні моделі трансферу інновацій (науково-практичні рекомендації) : рекомендації. Донецька ДСД станція НААН. Покровськ, 2018. 45 с.
272. Вінюков О. О. Ефективність впровадження наукових інновацій на розвиток зернового господарства України та Донецької області. Науково-виробничий збірник «Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області». 2018. Вип. 25. С.12-21.
273. Товарна структура зовнішньої торгівлі. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/ekonomichna-statystyka/zovnishno-ekonomichna-diyalnist/tovarna-struktura-zovnishnoi-torgivli/>
274. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/ekonomichna-statystyka/zovnishno-ekonomichna-diyalnist/geografichna-struktura-zovnishnoi-torgivli-tovarami/>
275. Мамєдова Е. І. Вплив гідротермічних умов та агротехнологічних заходів вирощування на особливості росту й розвитку рослин ячменю ярого в Північному Степу. Зернові культури. 2017. Т. 1. № 2. С.300-306.
276. Осадчий В. І., Бабіченко В. М. Динаміка стихійних метеорологічних явищ в Україні. Український географічний журнал. 2012. № 4. С. 8–14.
277. Чугрій Н. А. Комерціалізація інтелектуальної власності як необхідна умова інноваційного розвитку підприємства. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип.17 (17). С. 137-141.

278. Чугрій Н. А. Інтелектуальна власність як фундамент інноваційної моделі розвитку підприємства. Економіка та суспільство. 2017. №11. С. 330-335.
279. Чугрій Н. А. Ліцензування як інструмент захисту інтелектуальної власності в наукових установах. Науковий журнал Virtus. № 17. 2017. Видавництво: СРМ «ASF». С. 269-274.
280. The Role of Marketing Research. CHAPTER 1. URL: https://us.sagepub.com/sites/default/files/upm-assets/53627_book_item_53627.pdf
281. Ковальчук С.В., Петрицька О.С.. Роль маркетингових досліджень у забезпеченні ефективної роботи підприємств легкої промисловості. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2010, № 1. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2010_1_42_51.pdf
282. Brett Hugins, “Getting to the Big Picture-The Pros and Cons of In-House vs. Outsourced Research,” Quirk’s Marketing Research Review (May 24, 2011).
283. Kenneth E. Clow, Karen E. James. Essentials of Marketing Research: Putting Research Into Practice/ Sage, 2014. 497 p.
284. Старостіна А.О. Маркетингові дослідження національних і міжнародних ринків: Підручник. К.: ТОВ «Лазарит-Поліграф», 2012 480 с.
285. Starostina, A., Sitnicki, M.W., Petrovsky, M., Kravchenko, V., & Pimenova, O. (2021). Marketing research in a transition economy of the turbulent world. Amazonia Investiga, 10(46), 51-70. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1774/2049>
286. Darmody A., Zwick D. Manipulate to empower: Hyper-relevance and the contradictions of marketing in the age of surveillance capitalism / Original Research Article, Big Data & Society. 12 p. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2053951720904112>
287. Zuboff, S. (2019). Surveillance Capitalism and the Challenge of Collective Action. New Labor Forum, 28(1), pp. 10–29.
288. Mosco, V. (2015). To the Cloud: Big Data in a Turbulent World. Routledge. URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/3173/1217>
289. Global revenue of the market research industry 2008-2021. Published by Statista Research Department, Apr 26, 2022 URL: <https://www.statista.com/statistics/242477/global-revenue-of-market-research-companies/>
290. Market research industry - statistics & facts. Published by Statista Research Department, Apr 27, 2022. URL: https://www.statista.com/topics/1293/market-research/#topicHeader__wrapper
291. The Market Research Trends Report of 2021: e-book by Remesh. URL: <https://archive.researchworld.com/the-market-research-trends-report-of-2021/>

292. Бояркіна О. Яких змін зазнали маркетингові дослідження у 2020 році? / Marketing Media Review. Маркетинг. 20.01.2021. URL: <https://mmr.ua/show/yakih-zmin-zaznali-marketingovi-doslidzhennya-u-2020-rotsi>
293. Маркетингові дослідження: 2020 (за результатами SocioStream AG). URL: <https://sociostream.com/cases/marketyngovi-doslidzhennya-2020/>
294. Shaw J. 6 market research industry trends worth watching. URL: <https://kadence.com/6-market-research-industry-trends-worth-watching/>
295. 5 Tips to Improve Your Social Listening Skills. URL: <https://reputation.com/resources/articles/5-tips-to-improve-your-social-listening-skills/>
296. Jacobson M. 6 Market Research Industry Trends to Watch in 2022/ Customer insights. URL: <https://bloomfire.com/blog/insights-driven-market-research-trends/>
297. Fiorini V. Human Insights vs. Consumer Insights: What's the Difference? Customer insights. URL: <https://bloomfire.com/blog/human-insights/>
298. Thomas B. Long, (2019) Sustainable Business Strategy. In Leal Filho, W., Azul, A.M., Brandli, L., Özuyar, P.G., Wall, T. (Eds.) Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals: Decent Work and Economic Growth. Springer, UK. URL: <https://www.researchgate.net/publication/332414437>
299. Daily time spent on social networking by internet users worldwide from 2012 to 2022/ Published by Statista Research Department, Mar 21, 2022 (in minutes). URL: <https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/>
300. Decisions are your organization`s most valuable asset. URL: <http://www.cloverpop.com/>
301. Sheth, J. N. (2020a). The Howard-Sheth theory of buyer behavior. John Wiley & Sons (India). Sheth, J. N. (2020b). Media without borders: Implications for international markets. *Journal of International Marketing*, 28(1), 3–12. <https://doi.org/10.1177/1069031X19897044>
302. Taleb N. N. *The Black Swan: The impact of the highly improbable*. Penguin. 2007.
303. Qiyu Bai, Qi Dan, Zhe Mu, Maokun Yang. A Systematic Review of Emoji: Current Research and Future Perspectives. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02221/full>
304. Immelt, J., Govidarajan, V., & Trimble, C. (2009, October). How GE is disrupting itself. *Harvard Business Review*, 87, 56–65. Jacoby, J., Speller, D., & Kohn, C. (1974). Brand choice behavior as a function of information overload. *Journal of Marketing Research*, 11(1), 63–69. <https://doi.org/10.1177/002224377401100106>

305. Plotnikova, M., Yakobchuk, V., Khodakovsky, Ye., Voytenko, A. and Kolesnikova, M. (2022). State policy of the Ukraine tourist potential realization. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 102-112. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.3.102 [In Ukrainian].
306. Sak, T., Bilo, I., Tkachuk, Ju.(2022). Ecological and economic consequences of the Russian-Ukrainian war. *Economy and society*, (38),available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1261/1215> (Accessed 30 May 2022) [In Ukrainian].
307. Taranenko, H. (2022), The tourism development in modern conditions: realities and prospects, *Efektivna ekonomika*, vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9902> (Accessed 30 May 2022) [In Ukrainian].
308. Pankiv, N. E.(2022). Characteristics of ecotourism potential of Ukraine in war conditions. *space of Ukraine and the world: col. monograph*. Kharkiv: SG NTM “New Course”,pp. 154-162. [In Ukrainian].
309. Cases of potential environmental damage caused by Russian aggression [Interactive map]. (b. d.). *Ecodia*.URL: <https://ecoaction.org.ua/warmap.html>
310. Total economic losses incurred during the war. *Kyiv School of Economics*. (2022). Available at: <https://kse.ua/en/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zadokumentovanih-zbitkiv-infrastrukturi-stanovit-mayzhe-92-mlrd> (Accessed 30 May 2022).
311. Ukrainian economy during the war. What’s next? *Economic truth*. (2022). Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/> (Accessed 30 May 2022).
312. Full-scale Russian invasion of Ukraine: historical context. (2022). Available at: <https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/povnomasshtabne-vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-istorychnyy-kontekst> (Accessed 30 May 2022).
313. What does tourism look like during the war? (2022). Available at: https://zaxid.net/statti_tag50974 (Accessed 30 May 2022).
314. New page. How the war will change Ukraine’s travels after defeating the enemy. (2022). Available at: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/novaya-stranitsa-voyna-izmenit-puteshestviya-1649942226.html> (Accessed 30 May 2022).
315. State Agency for Tourism Development. (2022). Available at: <https://www.tourism.gov.ua/news-and-announcements> (Accessed 30 May 2022).
316. Ukrainians only book hotels where there are no Russians" What tourism looks like during the war. (2022). Available at: https://zaxid.net/statti_tag50974 (Accessed 30 May 2022).
317. Traveling during the war: where it is allowed to rest and how to organize a trip safely <https://life.pravda.com.ua/travel/2022/06/20/249177/>

318. Economic impact of war – Economics Help. Economics Help. URL: <https://www.economicshelp.org/blog/2180/economics/economic-impact-of-war/>.
319. How does war damage the environment? CEOBS. URL: <https://ceobs.org/how-does-war-damage-the-environment/>.
320. Ukrainian economy during the war. What's next? Economic truth. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/>
321. Economic impact of war – Economics Help. Economics Help. URL: <https://www.economicshelp.org/blog/2180/economics/economic-impact-of-war/>.
322. The official website of VisitUkraine.today. URL: <https://www.visitukraine.today/>. Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.
323. The official website of the State Tourism Development Agency URL: <https://www.facebook.com/DARTUkraine>
324. Bouren, R (2005). Marketing Strategy for Sustainable & Ecotourism Certification in Ecocurrents – The International Ecotourism Society newsletter http://www.ecotourism.org/pdf/newsletters/Q1_2005_Newsletter.pdf
325. Fairweather J., Maslin C. & Simmons, D., (2005) Environmental Values and Response to Ecolabels Among International Visitors to New Zealand Journal of Sustainable Tourism, Volume 13, No. 1, pp. 421-527.
326. Font, X (2004) Rethinking Standards from Green to Sustainable. Annals of Tourism Research, 31 (40) pp. 986–1007.
327. Sethi S.P. Dimensions of corporate social performance: an analytical framework. California Management review. 1975, 17 (3), pp. 58-64.
328. Marrewijk, M. & Hardjono, T.W. (2003). European corporate sustainability framework for managing complexity and corporate transformation. Journal of Business Ethics, 44, pp. 121-132.
329. Carroll A.B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. Business & Society, 38, pp. 268-295. <http://dx.doi.org/10.1177/000765039903800303>
330. Котлер Ф. Корпоративна соціальні відповідальність / Ф. Котлер. – К.: Агенція «Стандарт», 2005. – 302 с.
331. Шконда В.В. Корпоративна культура в управлінні людським потенціалом: монографія / В.В. Шконда, А.В. Кальянов. – Донецьк: Ноулідж (донецьке відділення), 2009. – 168 с.